

Ιόνιο Πανεπιστήμιο

Σχολή Μετάφρασης και Ιστορίας

Τμήμα Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας

Lebensborn. Το ναζιστικό πρόγραμμα ευγονικής.

Μεταφράζοντας τη δημιουργία της Άριας Φυλής.

Πτυχιακή εργασία

της Δήμητρας Σκορδύλη

(Ξ2016010)

Επιβλέποντες Καθηγητές:

Γιώργος Κεντρωτής

Σταυρούλα Βράιλα

Η σελίδα αυτή είναι σκοπίμως λευκή.

Περιεχόμενα

1.	Εισαγωγή.....	3
2.	Κύριο Σώμα	5
	2.1 Πρωτότυπο.....	5
	2.2 Μετάφρασμα	18
3.	Κειμενική ανάλυση	36
	3.1 Μεταφραστικά προβλήματα	37
	3.1.1 Πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα	37
	3.1.2 Πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα	38
	3.1.3 Γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα.....	39
	3.1.4 Ιδιάζοντα μεταφραστικά προβλήματα	41
4.	Επίλογος.....	43
	Βιβλιογραφία	44
	Λεξικά.....	44
	Ιστογραφία.....	44

1. Εισαγωγή

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε από τη Δήμητρα Σκορδύλη, προπτυχιακή φοιτήτρια του Τμήματος Ξένων Γλωσσών, Μετάφρασης και Διερμηνείας, το ακαδημαϊκό έτος 2020-2021. Η Επιτροπή Εποπτείας απαρτίζεται από τον κ. Γιώργο Κεντρωτή, ως πρώτο επιβλέποντα και την κ. Σταυρούλα Βράιλα, ως δεύτερη επιβλέπουσα. Το θέμα της εργασίας είναι η μετάφραση και ο σχολιασμός ενός κειμένου που αναλύει τη μεθόδευση της ευγονικής των Ναζί, στα χρόνια της άνθησης του Εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία και αργότερα, κατά τη διάρκεια του Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου. Το πρόγραμμα ήταν γνωστό με την ονομασία *Lebensborn*, που σημαίνει Πηγή Ζωής. Πρόκειται για τα συνθετικά *das Leben* και *der Born*, όπου το τελευταίο προέρχεται από τα Νέα Υψηλά Γερμανικά. Το κείμενο έχει νομικό-πολιτική χροιά, καθώς προσεγγίζει το *Lebensborn* σαν έναν νόμιμο οργανισμό, καταγράφοντας αναλυτικά τη διάσταση και τις εγκαταστάσεις του, όμως, παράλληλα, δίνει πληροφορίες και για την αλληλεπίδρασή του με την κοινωνία και τα πολιτικά πρόσωπα της εποχής. Είναι κατάλληλη πηγή για έρευνες σχετικά με το εν λόγω πρόγραμμα ευγονικής, υπό το πρίσμα της νομικής, της πολιτικής, αλλά και της ανθρωπιστικής. Το κείμενο-πηγή, βρέθηκε έπειτα από σχετική έρευνα στο διαδίκτυο (<http://www.nadeshda.org/archiv/antifa/lebowo.pdf>).

Το έναυσμα για να επιλέξω αυτό το θέμα, ήρθε από ένα λογοτεχνικό βιβλίο που είχα διαβάσει κατά τα πρώτα έτη των σπουδών μου, σχετικό με την ευγονική. Το εν λόγω βιβλίο είναι της Σάρας Κοέν-Σκαλί, έχει τον τίτλο “Μαξ και εκδόθηκε το 2012. Ενώ η Άρια Φυλή είναι ευρέως γνωστή, το πρόγραμμα και η επιστήμη πίσω από τη δημιουργία της δεν αποτελούν κοινή γνώση. Πρόκειται για την οργανωμένη αναπαραγωγή παιδιών, σε ιδρύματα, εκτός του πλαισίου της οικογένειας, τα οποία προορίζονταν να επανδρώσουν το Τρίτο Ράιχ και να γίνουν τα νέα επικρατέστερα “μοντέλα” ανθρώπων που θα αναλάμβαναν την παγκόσμια κυριαρχία. Υπήρχαν βιολογικές προϋποθέσεις που έπρεπε το κάθε παιδί να πληροί και παράλληλα, το πρόγραμμα περιλάμβανε και παιδικές απαγωγές στις γειτονικές πολέμιες χώρες. Πολλά έγγραφα του προγράμματος καταστράφηκαν λίγο πριν τη λήξη του πολέμου, ενώ ακόμα και στο απόγειο του ναζισμού, το *Lebensborn* δε λειτούργησε ποτέ φανερά. Οι συνέπειες του προγράμματος, όπως τα χιλιάδες παιδιά χωρίς οικογένεια ή αληθινή ταυτότητα, έγιναν αισθητές μετά το πέρας του πολέμου, όταν ξεκίνησαν και οι έρευνες που με δυσκολία κατάφεραν να διαμορφώσουν μία

πλήρη εικόνα από τα στοιχεία που αποκαλύπτονται σταδιακά. Με αυτή τη μετάφραση και έρευνα, αποσκοπώ στην πληροφόρηση του αναγνωστικού κοινού, όσον αφορά το ναζιστικό πρόγραμμα ευγονικής και τις παραμέτρους του. Σκοπεύω να διερευνήσω κατ' επέκταση, την ειρωνεία που κρύβεται στον ρατσισμό και το μίσος του πολέμου.

2. Κύριο Σώμα

2.1 Πρωτότυπο

DER LEBENSBOHN e.V.

Der Rassenwahn der Nationalsozialisten äusserte sich nicht nur in der Vernichtung „lebensunwerten“ Lebens, der versuchten Vernichtung „minderwertiger Rassen“, er hatte auch sein Gegenstück. Dieses äusserte sich nicht nur in Form von negativer (Euthanasie, Zwangssterilisationen, Verbot von „Mischehen“, etc.) und positiver Auslese (wirtschaftliche Förderung „erbgesunder“ Heiratswilliger und kinderreicher Familien, Ansiedlung Deutscher im Osten, etc.) sondern auch in der sog. „Rassenpflege“, deren Ziel die „planmässige Menschenzucht“ (M.Staemmler) des „reinrassigen“ arischen Herrenmenschen war. „Eine Massnahme der „positiven Auslese“ (war) die zweckgebundene Unterstützung lediger Mütter und die Eindeutschung ausländischer Kinder durch den Lebensborn.“ (Lilienthal, S.20f) Unter dem Protektorat von RFSS Himmler „entwickelte sich der Verein ... zu einer Musterorganisation der im 3.Reich ideologisch ausgerichteten Unehelichenfürsorge mit eigenen Entbindungsheimen.“ (Lilienthal, S.21) Erst später wurde er ausserhalb der Reichsgrenzen aktiv und erweiterte seine Aufgaben durch „die Betreuung ausländischer, nicht in seinen Heimen geborener Kinder“ (Lilienthal, S.21) Die Vermehrung des „nordischen Blutes“, die Züchtung reinrassiger Arier gehörte in den Augen Himmlers zu den Aufgaben der SS. Gleichzeitig klagte er die Doppelmoral der Gesellschaft an, die ledige Frauen, die schwanger wurden, zur Abtreibung trieb oder, wenn sie das Kind trotzdem zur Welt brachte, aus der Gesellschaft ausstiess. Um die werdende, uneheliche Mutter und ihr Kind vor den Anklagen der Gesellschaft zu bewahren, bedurfte sie materieller Sicherheit und sozialer Betreuung. Um diese zu gewährleisten, war „die Einrichtung einer entsprechenden Institution zur Notwendigkeit geworden. Das war die Geburtsstunde des Lebensborn e.V.“ (Lilienthal, S.28) Natürlich stand der Lebensborn nicht allen Frauen offen, sondern war die Kehrseite des EuthanasieProgramms, seine Aufgabe war der Erhalt „jedes erbgesunde(n) Leben(s) guten Blutes“ (Prospekt des Lebensborn e.V. von 1938, zit. nach: Lilienthal, S.28). Diese Förderung und Anerkennung

unehelicher Mütter und Kinder war jedoch nicht unumstritten. Abgesehen von den Kirchen gab es auch aus der Partei heftige Kritik an Himmlers Programm - dessen Ansichten übrigens von Hitler geteilt (von Himmler übernommen?) wurden -, da sie der Ideologie der NSDAP widerspreche. Else Vorwerck schrieb 1934 im NS-Frauenbuch, dass „damit das Ansehen, die Würde und die Anerkennung der volklichen Bedeutung des Ehe- und Familienlebens herabgesetzt und untergraben würde.“ (zit. nach: Lilienthal, S.30). „... deutsche Art, deutsches Wesen und Volkstum ... (könne) nur im Schosse seiner Familien“ (Walter Buch, 1934, zit. nach: Lilienthal, S.30) erhalten werden, nicht in einer Zuchtanstalt. Selbst in der von der SS dirigierte Zeitschrift „Volk und Rasse“ gab es Kritik an der Gleichstellung unehelicher Mütter. In all dieser Kritik, die zwar eine Änderung des Unehelichen-Rechts, - aber nicht das Lebensborn-Projekt verhinderte, ging es aber nie um das Ziel die Höherzüchtung der arischen Rasse -, sondern immer nur um die Mittel und Wege, wie dieses Ziel zu erreichen sei. Zur Erlangung von Himmlers Plänen, der Errichtung eines „grossgermanischen Reiches“ gehörte ebenso die Rekrutierung von Männern „nordischen Blutes“ aus ganz Europa für die SS wie die Verheiratung von Frauen „nordischen Blutes“ in Deutschland. Erst später kam die gewaltsame Verbringung ausländischer Kinder ins Reich dazu. „An der Einschleusung von Frauen und Kindern, die als rassisch wünschenswerter Bevölkerungszuwachs gemustert worden waren, war auch der Lebensborn beteiligt.“ (Lilienthal, S.35)

12/1935 - 9/1939 Gründung des Lebensborn e.V. „auf Veranlassung des RFSS“ durch zehn (unbekannte) SS-Führer am 12.12.1935 Zweck des Vereins laut Satzung: „1. Rassisch und erbbiologisch wertvolle, kinderreiche Familien zu unterstützen; 2. Rassisch und erbbiologisch wertvolle werdende Mütter unterzubringen und zu betreuen, bei denen nach sorgfältiger Prüfung der eigenen Familie und der Familie des Erzeugers durch das Rasse- und Siedlungshauptamt-SS anzunehmen ist, dass gleich wertvolle Kinder zur Welt kommen; 3. für diese Kinder zu sorgen; 4. für die Mütter der Kinder zu sorgen.“ (Lilienthal, S.43) Die in Punkt 1 genannte Unterstützung wurde ab 1937 in finanzieller Form gewährt, und zwar ausschliesslich an SS-Familien mit mindestens fünf Kindern. Der Anteil der in Frage kommenden Familien, die auch wirklich unterstützt wurden, war allerdings minimal: 1938 waren es 5,8% (110 von 1906 Familien). Ab 1943 wurde der Lebensborn von dieser Unterstützung ganz befreit, sie wurde von nun an aus Fürsorgemitteln der SS finanziert. Bis Mai 1945 wurden auf diese Weise 1600 SS- Familien mit 9600 Kindern unterstützt. Die Hauptaufgabe des Lebensborn war es jedoch, ledige Mütter von

Ab-treibungen abzuhalten, indem ihnen der materielle und soziale Rahmen geschaffen wurde, der es ihnen ermöglichte, die Kinder zur Welt zu bringen. Von Bedeutung ist hierbei auch die Verfügung des Reichsinnenministers vom Oktober 1937, nach der ausserhalb des Wohnsitzes erfolgte uneheliche Geburten nicht mehr an die Heimatbehörde gemeldet werden mussten. Der Lebensborn verfügte über eigene Entbindungsheime, sorgte für die Geheimhaltung der Geburten und für Rechtsbeistand und übernahm die Vormundschaft für die Kinder. Am 15.8.1936 eröffnete der Lebensborn sein erstes Entbindungsheim in Steinhöring bei Ebersberg/Obb., Heim „Hochland“ genannt, das Platz für 50 Mütterbetten und 109 Kinderbetten bot. Es war bis Mai 1945 in Betrieb. Ärztlicher Leiter wurde der praktische Arzt Dr. Gregor Ebner, SS- Mitglied seit 1931, der in kurzer Zeit zum ärztlichen Leiter des gesamten Lebensborn aufstieg. Mit dieser Position, die er bis zur Niederlage 1945 beibehielt, war er der eigentliche zentrale Verantwortliche für die Politik des Lebensborn e.V. SS-Sturmbannführer Pflaum, der erste Geschäftsführer des Lebensborn von 1936-1940 wurde später „Sonderbeauftragter des RFSS für Schäd-lingsbekämpfung“ mit Sitz in Auschwitz. (vgl. Lilienthal, S.49) In den Lebensborn-Heimen mussten KZ-Häftlinge und Kriegsgefangene Hilfsdienste leisten. (vgl. Lilienthal, S.51) Im Juni 1937 folgte das Heim „Harz“ in Wernigerode/Harz und im September 1937 Heim „Kurmark“ in Klosterheide/Mark bei Berlin. In mehreren Schritten trennte Himmler den Lebensborn vom RuSHA (Rasse und Siedlungs Haupt Amt), dem er ursprünglich unterstellt war, bis er schliesslich am 1.1.1938 dem Pers. Stab RFSS angegliedert wurde. Im Anschluss daran wurden Satzung und Vereinsspitze geändert. Himmler selbst wurde Vorsitzender des Gesamtvorstandes, was nach aussen eine erhebliche Steigerung des Prestiges und der Bedeutung des Lebensborn bedeutete. Im Mai 1938 kamen das Haus „Pommern“ in Bad Polzin und das Haus „Friesland“ bei Bremen dazu. Mit der Zunahme der Heime bildete sich ausserdem ein weitverzweigter Verwaltungsapparat. Nach der Annexion Österreichs wurden dort drei - vorher in jüdischen Besitz befindliche - Gebäude für den Lebensborn beschlagnahmt: ein Lungensanatorium in Pernitz/Muggendorf, 70km von Wien, ein Kinderheim in Neulengbach bei St.Pölten (das an die Wehrmacht vermietet wurde) und Schloss Oberweis bei Gmunden/Traunsee, in dem erst im September 1943 das Kinderheim „Alpenland“ eingerichtet wurde. Nur das Lungensanatorium in Pernitz wurde sofort umgebaut und ab Oktober 1938 als Heim „Ostmark“ in Betrieb genommen. Damit unterhielt der Lebensborn bei Kriegsbeginn sechs Heime mit ins-gesamt 263 Betten für Mütter und 487 Betten für Kinder.

BETREUUNG VON MUTTER UND KIND

Die Lebensborn-Heime litten besonders während des Krieges unter Mangel und hoher Fluktuation des Personals. Dazu kam, dass viele der Schwestern, die aus der NS-Schwwesternschaft kamen, eine negative Einstellung zu unehelichen Kindern hatten. (Uneheliche Mütter konnten nicht Mitglied der NSSchwwesternschaft sein). Teilweise wurde dieser Personalmangel durch die Beschäftigung von KZ-Häftlingen („Bibelforscherinnen“ aus Ravensbrück; Häftlinge aus Dachau) und Zwangsarbeitern aufgefangen. (vgl. Lilienthal, S.62) Der Anteil der ledigen Mütter unter den in den Lebensborn-Heimen betreuten Frauen lag vor dem Krieg zwischen 50 und 60%, nach Kriegsbeginn stieg er auf bis zu 71% (1942) an, sank dann aber bis Kriegsende wieder bis auf unter 50%. Auch die absolute Zahl der betreuten Frauen stieg während des Krieges an. Die Gleichbehandlung von unverheirateten und verheirateten Müttern barg einen weiteren Konfliktstoff. Ein grosser Teil der verheirateten SS- Frauen, die sich als einer Elite zugehörig fühlten, empfanden sie als eine Herabsetzung. Die verheirateten Frauen blieben in der Regel nur kurze Zeit (Entbindung und Dauer des Wochenbetts) in den Heimen, während die unverheirateten oft viele Monate dort blieben. Das „Deutsche Frauenwerk/Reichsmütterdienst“ richtete in den Heimen Mütterschulen ein. Ausserdem wurden, bis zu dreimal wöchentlich, weltanschauliche Schulungskurse durchgeführt, damit die Frauen die Heime als gefestigte Nationalsozialistinnen verliessen. Diese Schulungen wurden von den ärztlichen Heimleitern abgehalten, die nach Himmlers und Ebners Ideal nicht nur „weissgekleideter Operateur“, sondern auch „der väterliche Freund und Berater unserer Mütter“ (Ebner) sein sollten. Da es für ledige Mütter ebenso notwendig wie schwierig war, nach Verlassen der Heime einen Arbeitsplatz zu finden, schaltete sich der Lebensborn auch hier als Vermittler ein. Ab 1938 wurden viele der Frauen im Lebensborn selber eingestellt. Der Lebensborn kümmerte sich auch um das weitere Schicksal der Kinder, „indem er ihre Vormundschaft übernahm, sie gegebenenfalls für begrenzte Zeit in einer Pflegefamilie unterbrachte oder sie zur Adoption vermittelte“ (Lilienthal, S.70), wobei er immer bestrebt war, die Kinder „Schritt für Schritt enger an die SS zu binden.“ (ebd.) Die Übernahme der Vormundschaft war nicht obligatorisch, sie wurde von Fall zu Fall entschieden. Die Übernahme der Vormundschaft der unehelichen Kinder bedeutete auch, dass sie der ansonsten gesetzlich festgelegten Vormundschaft durch das Jugendamt entzogen wurden. Durch die Übernahme der Vormundschaft wurde der Lebensborn andererseits wieder der Kontrolle durch die

Vormundschaftsgerichte unterstellt. Um die Geheimhaltung zu gewährleisten, errichtete der Lebensborn nicht nur eigene Standesämter und stellte den Frauen Deckadressen zur Verfügung, er setzte sich auch vielfach über geltendes Recht hinweg. Gesetzesänderungen waren selten zu erreichen, da die Unehelichenpolitik des Lebensborn der herrschenden Moral und der Nazi-Ideologie entgegenlief, allerdings wurden für den Lebensborn einige Sonderregelungen geschaffen. So erreichte der Lebensborn im Juli 1942 einen Erlass, der die von ihm betreuten vollständig der ansonsten gesetzlich vorgeschriebenen Kontrolle durch die Jugendämter entzog. Diese Situation änderte sich erst mit der Ernennung von Otto Thierack zum Reichsjustizminister (1942) und Himmler zum Reichsinnenminister (1943). Im September 1944 traten schliesslich Gesetze in Kraft, die die Massnahmen des Lebensborn legalisierten und seine weitere Arbeit erheblich erleichtert hätten. Was den Lebensborn allerdings entscheidend von ähnlichen Wohlfahrts-einrichtungen der Weimarer Zeit unterschied, waren die Auslese-Kriterien, denen die werdenden Mütter vor ihrer Aufnahme unterzogen wurden. Sie entsprachen denen der SS. Dazu gehörte auch eine „Ahnentafel“, die, wenn möglich, bis zum 1.1.1800 zurückgehen sollte. Ausserdem musste natürlich der Vater des Kindes bekannt sein und benannt werden, da er die gleichen Auskünfte wie die Mutter zu erteilen hatte. Diese Vorschriften wurden allerdings nicht strikt befolgt, teils aus Un-wissenheit des Personals, teils aber auch bewusst. Der Behauptung Ebners, dass nur 40-50% der Anträge bewilligt wurden, steht eine Realität von 75% bewilligter Anträge gegenüber. Im Mittelpunkt des Interesses des Lebensborn stand allerdings nicht die (unverheiratete) Mutter, sondern das Kind. In einer der „Namenweihe“ der SS nachempfundenen Zeremonie wurde das Kind getauft. Die Mutter und der „SS-Pate“ verpflichteten sich, das Kind im Sinne des Nationalsozialismus, bzw. der SS zu erziehen und das Kind wurde „in den Schutz unserer Sippongemeinschaft“ (Lilienthal, S.100), d.h. der SS aufgenommen. Diese Namensgebung war allerdings nicht Zwang, die Mütter konnten ihre Kinder auch christlich taufen lassen. Der Anteil der Namensgebungen der unehelichen Kinder sank von 48,9% im April 1939 auf 22,8% im Mai 1941. Im Oktober 1941 betrug er dann 88,6% und blieb bis Mai 1942 bei über 70%. (Danach sind keine konkreten Zahlen mehr greifbar.) Kam es zur Geburt behinderter Kinder in einem der Lebensborn-Heime, wurden diese sofort aus den Heimen entfernt. Auch übernahm der Lebensborn keine Vormundschaft für sie. Bei geistig behinderten Kindern kam es sogar vor, dass sie in Euthanasie-Anstalten wie die Landesanstalt Görden gebracht und dort getötet wurden.

9/1939 - 5/1945

Von Kriegsbeginn bis März 1943 unterstützte der Lebensborn „volksdeutsche“ Bauersfrauen, deren Männer am sog. Bromberger Blutsonntag getötet worden waren beim Wiederaufbau ihrer Höfe. Von Oktober 1939 bis Juli 1944 übernahm er ausserdem die Unterstützung von SS-Witwen und SS-Waisen. Im November 1939 wurde das Heim „Taunus“ in Wiesbaden eröffnet. Mit Kriegsbeginn stieg die Belegung der Heime deutlich an, vor allem die Zahl der jungen Mütter. Da viele von ihnen bei Verlassen der Heime ihre Kinder zunächst doliessen, veränderte sich auch das angestrebte Mütter-Kinder-Verhältnis von 1:1, im Frühjahr 1940 kamen 497 Kinder auf nur 208 Mütter. Auch stieg die Säuglingssterblichkeit deutlich an. Um dieser Entgegnzuarbeiten und den Aufenthalt der Mütter zu verlängern strebte der Lebensborn die Einrichtung eines eigenen Kinderheimes an, es dauerte allerdings bis November 1942, bis das Kinderheim „Sonnenwiese“ in Kohren-Salis in Sachsen eröffnet werden konnte. Es konnte 170 Kinder aufnehmen. Weitere, allerdings kleinere, Kinderheime folgten: Im Sommer 1943 Heim „Moselland“ in Bofferding/Luxemburg und im Sommer 1944 „Franken 1 und 2“ in Schalkhausen bei Bocksberg (bei Ansbach). Diese Kinderheime, in denen die Kinder etwa 1 ½ Jahre blieben, bevor sie wieder zu ihren Müttern oder in Pflegefamilien kamen, widersprachen allerdings dem Ideal des Lebensborn, nach dem die Kinder bei ihren Müttern aufwachsen sollten. Deshalb wurde im Juni 1940 in Stettin ein „Kriegsmütterheim“ eröffnet, das hauptsächlich ledigen Lebensborn-Müttern zur Verfügung stand. Im Frühjahr 1942 wurden in München zwei ehem. jüdische Häuser vom Lebensborn erworben und in „Mütterwohnstädten“ verwandelt. Die Kinder wurden allerdings im August 1943 ins Heim „Moselland“ geschafft, während ihre Mütter, die grösstenteils für den Lebensborn arbeiteten, in München zurückblieben. November 1942: Eröffnung des Heims „Schwarzwald“ in Nordrach/Baden. Die Zahl der Geburten pro Monat und Heim stieg von 10,6 1939 auf 16,6 1942 kontinuierlich an. Die Ursachen hierfür lagen, neben möglicherweise erfolgten Um- und Erweiterungsbauten, vor allem in einer stärkeren Belegungsdichte der Heime und in einer kürzeren Verweildauer der Mütter. Dies konterkarierte das - nie erreichte - Ziel des Lebensborn, eine Verweil- und Stlldauer von 4 Monaten zu erreichen. Nach Kriegsbeginn geriet der Lebensborn aus verschiedenen Gründen in eine tiefe Krise, die zur Absetzung des Geschäftsführers Pflaum und zu einer grundlegenden Umstrukturierung im Frühjahr 1940 führte. Pflaums Nachfolger wurde Max Sollmann, ehemaliges Freikorpsmitglied, NSDAP-Mitglied seit 1922, Beteiligter am Hitler-Putsch und SS-

Mitglied seit 1937. Sollmann war Kaufmann und interessierte sich allein für den wirtschaftlichen Aspekt des Lebensborn, die ideologische Seite kümmerte ihn nicht. Sollmann schuf einen - aus ihm selber bestehenden - Ein-Personen-Vorstand, der das bisherige Vorstandsgremium und den Geschäftsführer ersetzte. Sollmann selber war direkt dem RFSS unterstellt, so dass Himmler von nun an die volle und alleinige Kontrolle über den Lebensborn hatte. Weiterhin erhöhte er durch ihre völlige Umstrukturierung die Effizienz der Verwaltung: er führte konsequent das Führerprinzip ein und grenzte die einzelnen Aufgabengebiete klar voneinander ab. Die beiden bisherigen Hauptabteilungen wurden in mehrere Abteilungen zergliedert, deren Führer, bzw. Führerinnen direkt Sollmann unterstanden. Dies waren die Hauptabteilungen Arbeit (A), Personal (P), SS-Kriegerwaisen (K), Verwaltung (V), Finanz (F), Gesundheitswesen (F) (Ebner), Rechtswesen ® (SS-Sturmabführer Dr. Tesch). Die Dienststelle Bromberg und die Hauptabteilung K (Juli 1944) wurden von Sollmann aufgelöst. Die wichtigsten Einnahmequellen des Lebensborn waren Spenden, Mitgliedsbeiträge sowie Einnahmen aus dem Heimaufenthalt, der von den Vätern bezahlt werden musste, und Verpflegung. Dazu kamen die Zahlungen der Krankenkassen, die die Mütter an den Lebensborn abführen mussten. Diese Einnahmen reichten von Anfang an nicht aus, um die anfallenden Kosten zu decken. So hatte der Lebensborn Anfang 1939 800.000 RM Schulden, die nur durch eine Spende des Reichsfinanzministeriums in Höhe von 1.000.000 RM ausgeglichen werden konnten. Eine Vereinbarung mit den Krankenkassen zur Geheimhaltung der Abrechnungen, die Ende 1941 vom Reichsarbeitsminister zur allgemeinen Regelung erhoben wurde, erhöhte die Einnahmen des Lebensborn erheblich. Himmler verpflichtete alle hauptamtlichen SS-Führer zur Mitgliedschaft im Lebensborn, die anderen SS-Leute wurden dazu angehalten. Die Beiträge waren gestaffelt nach Kinderzahl, Dienstgrad und Alter und schwankten zwischen 0,75 und 7,75% des Bruttoeinkommens. Der mit der Kinderzahl niedriger werdende Beitrag war eine weitere Massnahme Himmlers, die SS-Männer zur Gründung kinderreicher Familien zu bringen. Auch Nicht-SSMitglieder konnten Mitglieder des Lebensborn werden. Trotzdem hing die Finanzierung des Lebensborn von den eingehenden Spenden ab. Bis 1939 war der NSV einer der wichtigsten Finanziere des Lebensborn. 1942 erhielt der Lebensborn eine weitere Spende von 1 Million RM vom Reichsfinanzministerium und ab 1943 wurde ihm von diesem eine regelmässige Unterstützung von 3 Millionen RM zugesichert, die erst die Expansion des Lebensborn in den besetzten Gebieten ermöglichte.

Der „Lebensborn“ und die radikale nationalsozialistische Geburtenpolitik

Mit Kriegsbeginn wandelte sich der Charakter der Unehelichenpolitik. Gestützt auf Äusserungen von Hitler, Hess und Himmler wandelte sich ihre bisherige Funktion, „Abtreibungen zu verhindern und gesellschaftliche Integrationsbarrieren (für uneheliche Kinder) zu beseitigen. Von jetzt an gewann für die Unehelichenpolitik die Aufgabe an Dominanz, zur ausserehelichen Zeugung zu animieren.“ (Lilienthal, S.134) Endgültig wurden die christlichen und bürgerlichen Wertvorstellungen geleugnet und durch neue „germanisch-rassische“ ersetzt. „Die Fortpflanzung aus der Verantwortung des Individuums in die von Partei und Staat zu verlegen, hätte die Ablösung der bestehenden Gesellschaftsstruktur durch ein rassisches Kastenwesen bedeutet. Himmlers und Hess' Vorstoss war ein Versuch, sich von der Gesellschaft zu emanzipieren, mit deren Hilfe die nationalsozialistische Bewegung an die Macht gelangt war.“ (ibid.) Dass Himmler und Hess sich gemeinsam der öffentlichen Entrüstung entgegenstellten, zeigt, dass die SS hier nur die Vorreiterrolle einer Politik übernahm, die von der gesamten NS-Führung getragen wurde. Diese Moral wurde offensichtlich auch in weiten Kreisen des BDM von dessen Führerinnen vertreten - und auch vorgelebt. Massive Proteste von Seiten der BDM-Reichsführung gab es anscheinend nicht, obwohl sie der „Mutter und Familie“-Moral verhaftet blieb. Die gleiche indifferente Haltung zeigten auch der RAD (ReichsArbeitsDienst) und andere Institutionen. Dieses indifferente, letztlich passiv-abwartende Verhalten „ermöglichten es, dass die extremen geburtenpolitischen Vorstellungen nationalsozialistischer Parteiführer allmählich Eingang fanden in die Mädchen- und Frauenverbände.“ (Lilienthal, S.139) Im Winter 1941/42, als klar wurde, dass der „Blitzkrieg“ gegen die SU gescheitert war und ein langer und verlustreicher Krieg bevorstand wuchs die Bedeutung der Reproduktionspolitik erneut. So schlug Reichsgesundheitsminister Conti im Frühsommer 1942 eine Intensivierung der Sterilitätsbehandlung und, unter dem Stichwort „Wahlkinder“, die Vermittlung von „Zeugungspartnern“ oder die künstliche Befruchtung, welcher er den Vorzug gab, von ledigen Frauen vor. Himmler lehnte die künstliche Befruchtung bei Menschen (und weitestgehend auch bei Tieren) allerdings grundsätzlich ab. Trotzdem betrieb Conti seine Idee der künstlichen Befruchtung weiter, während Himmler sich, wenn auch offensichtlich ohne grossen Erfolg, auf die Vermittlung von „Zeugungshelfern“ konzentrierte. Die Grenzen der christlich-bürgerlichen Moral wurden dabei von beiden weit überschritten. Die Entwicklung der Unehelichenpolitik führte auch im Lebensborn dazu, dass der Erhöhung der Geburtenzahl in den Heimen im

Vergleich zu den Pflegebedingungen eine zunehmend grössere Bedeutung beigemessen wurde. Trotz aller dagegen sprechenden Indizien hat sich „der Lebensborn fern von jeder praktischen Massnahme zur Organisation der Zeugung“ (Lilienthal, S.146) gehalten. Die Geheimhaltung, mit der der Lebensborn umgeben wurde, führte natürlich zu allerlei Gerüchten wie z.B. dem, der Lebensborn würde „Begattungsheime“ unterhalten. Diese Gerüchte hielten und vermehrten sich, da die Geheimhaltung die SS auch daran hinderte, ihnen wirkungsvoll entgegenzutreten. Die Idee, „Zeugungshelfer“ zur Verfügung zu stellen war ebenso wie der Gedanke, kinderlose Frauen gesetzlich zu verpflichten, diese in Anspruch zu nehmen und die Idee der Doppelehe für bewährte Frontsoldaten eine Perspektive Himmlers für die Zeit nach dem gewonnenen Krieg, der eine propagandistische Aktion zur Veränderung der gesellschaftlichen Moral vorausgehen sollte. Die Pläne der „gelenkten Fortpflanzung“ und Menschenzüchtung, in denen auch der Lebensborn eine wichtige Rolle spielte, sind also nie über das Stadium der Idee hinausgekommen.

Der Lebensborn und die „germanische Politik“ im Westen

Die „Germanisierung“ der besetzten Gebieten West- und Nordeuropas wurde zunächst vom Auswärtigen Amt und den NSDAP-Stäben unter Bormann verfolgt, erst später entwickelte sich die SS zu einem mitbestimmenden Faktor. Die Vorstellungen dieser verschiedenen Instanzen über die Vorgehensweise waren nicht einheitlich. Die Vorstellungen Himmlers und der SS wurden in erster Linie von den HSSPF (Höhere SS- und Polizeiführer) verfolgt, denen damit eine klare, über ihre eigentliche polizeiliche Funktion weit hinausgehende, politische Funktion zugewiesen wurde. Im Januar 1942 wurde die „Germanisierungspolitik“ Himmler als Beauftragtem für „gemeinsame germanisch-völkische Belange“ unterstellt. Ausserdem stellte das SSHA in B, NL, N und Dk eigene Einheiten der all-gemeinen SS auf. Im Rahmen der „Germanisierungspolitik“ erhielt der Lebensborn eine neue Aufgabe: Die Betreuung von unehelichen Kindern von Wehrmachtssoldaten und einheimischen Frauen. Deren Betreuung wurde allerdings zunächst auf Norwegen und die Niederlande beschränkt, Belgien und Frankreich wurden ausgeklammert, da hier „rassenpolitisch kein Interesse“ (Hitler) bestehe. Während der Reichskommissar in den NL, Seyss-Inquart, die Verantwortung für die unehelichen Wehrmachtsskinder jedoch dem NSV überliess und den Einfluss des Lebensborn auf ein

Minimum reduzierte, übertrug ihm Terboven in Norwegen das „alleinige Betreuungsrecht“ (Lilienthal, S.166) für diese Kinder.

Norwegen

Am 24.11.1940 wurde Josef Terboven zum „Reichskommissar für die besetzten norwegischen Gebiete“ ernannt. Es handelte sich hierbei um eine völlig neu geschaffene Behörde, die direkt Hitler unterstand. Diese Unabhängigkeit gegenüber allen Reichsbehörden, incl. z.B. dem Ausussenministerium, setzte Terboven, der das Amt bis 1945 behielt, konsequent durch, mit einer einzigen Ausnahme: Himmlers SS. Ziel der Aktivitäten des Lebensborn in Norwegen war die Eindeutschung der Kinder, die als Kinder unverheirateter norwegischer Frauen und deutscher Männer automatisch norwegische Staatsbürger waren. Dieses Ziel wurde auf zwei Wegen verfolgt. Zum einen dadurch, dass die Mütter mit ihren Kindern, die beide von der norwegischen Bevölkerung abgelehnt wurden, durch materielle und andere Anreize dazu gebracht wurden, in ein deutsches Lebensborn-Heim zu gehen. Der andere Weg war die Überbringung nur der Kinder in ein Lebensborn-Heim, von wo sie dann später der Familie des Vaters zugeführt oder zur Adoption freigegeben wurden. Etwa 200-250 norwegische Kinder wurden auf diesem Wege nach Deutschland „verbracht“. Ausserdem errichtete der Lebensborn auch in Norwegen selber Heime. Ende 1942 waren bereits drei Entbindungsheime und ein Kinderheim in Betrieb. Ende 1943 waren es bereits acht, bei Kriegsende neun: Stadheim Oslo, Stadtheim Bergen, Stadtheim Trondheim, Heim Hurdalsverk (90km nördlich von Oslo), Heim Klekken (60km nw von Oslo), Heim Geilo (250km von Oslo, zw. Oslo und Bergen), Kinderheim Godthaab (15km von Oslo), Kinderheim Stalheim (35km von Voss, zw. Oslo und Bergen), Kinderheim Os (35km von Bergen, wurde nicht mehr in Betrieb genommen). In den norwegischen Heimen wurden insgesamt über 6000 Geburten registriert. Der Lebensborn in Norwegen war aus verschiedenen Gründen relativ un-abhängig von der deutschen Zentrale in München. Er war auch die einzige Auslandsabteilung, die eine eigene Verwaltung hatte.

Niederlande

In den Niederlanden konnte der Lebensborn nie Fuss fassen. Ohne Unterstützung durch den Reichskommissar Seiss-Inquart unterlag er im internen Machtkampf gegen die NSDAP und damit den NSV. Das einzige Heim, das der Lebensborn „erwarb“ (es handelte sich um beschlagnahmten jüdischen Besitz), wurde nie eröffnet.

Dänemark

In Dänemark konnte der Lebensborn ebenfalls nicht Fuss fassen. Das erste Entbindungsheim war im Mai 1945 aufnahmebereit.

Belgien

In Belgien wurde im März 1943 das Heim „Ardennen“ in Betrieb genommen. Der SS gelang es jedoch bis zur alliierten Offensive in der Normandie und bis zur Befreiung Belgiens nicht, sich der Kontrolle der Militärverwaltung zu entziehen, so dass sie in der Verfolgung ihrer Pläne kaum vorankam. Ausserdem wurde das Heim von der belgischen Bevölkerung deutlich abgelehnt, es wurde von einer SS-Wache geschützt. In Frankreich konnte der Lebensborn erst nach der vollständigen Besetzung im November 1942 aktiv werden. Im Februar 1944 wurde in Lamorlaye bei Chantilly, also in der Nähe von Paris, das Heim „Westwald“ eröffnet. Zu mehr kam es nicht.

Der Lebensborn und die „Volkstumspolitik“ im Osten

In den besetzten Gebieten im Osten gelang es dem Lebensborn nie richtig Fuss zu fassen. Dies lag nicht nur an der völlig anders gearteten Bevölkerungspolitik, die hier betrieben wurde und die von Anfang an, im Gegensatz zum Westen, einen immens hohen Stellenwert hatte, sondern auch daran, dass es dem NSV hier nicht nur gelang, sich vor dem Lebensborn festzusetzen, sondern auch Kompetenzen und Funktionen zu monopolisieren wie nirgendwo sonst. Die

einzigste Lücke in dem engen Netz des NSV war die Errichtung von Entbindungsheimen, die ausser dem Lebensborn keinem Parteiverband gestattet war. Der Streit zwischen dem NSV-Führer Hilgenfeldt, der Bormann hinter sich wusste, und Himmler über die Kompetenzen von NSV und Lebensborn eskalierte und führte im September 1942 zu einem Gespräch mit Hitler, der allerdings lediglich einen Kompromiss herbeiführte, aber keine Entscheidung fällte. So schwelte der Konflikt zwischen NSV und Lebensborn weiter, allerdings kam es im Osten nicht zur Errichtung von Lebensborn-Heimen. Dagegen erteilte Reichsgesundheitsführer Conti der NSV die Erlaubnis, in von Luftangriffen bedrohten Gebieten Entbindungsheime für ausgebombte und evakuierte Frauen zu errichten, womit der Lebensborn dieses Monopol verlor.

Polen

Aktiv war der Lebensborn im Osten bei der „Eindeutschung“ „fremdvölkischer“ Waisenkinder aus dem „Warthegau“, „deren rassisches Erscheinungsbild auf nordische Eltern schliessen“ lasse. Diese Kinder wurden auch gegen den Willen ihrer Eltern oder Fürsorgepersonen nach Deutschland verschleppt. Die ersten Transporte, die spätestens im September 1942 nach Deutschland kamen, wurden in die Heime „Hochland“ und „Pommern“ gebracht. Später wurden sie in das im September 1943 eröffnete Heim „Alpenland“ in Oberwies bei Gmunden am Traunsee (Österreich) gebracht. Insgesamt wurden 250 - 300 Kinder, aus dem „Warthegau“ in Lebensborn-Heime verschleppt.

Rumänien

Mitte 1941 wurden 25 Kinder aus dem rumänischen Banat nach Deutschland verschleppt, von denen fünf nach der rassischen Begutachtung durch Ebner in Lebensborn-Heime gebracht wurden.

Jugoslawien

Nach dem Attentat auf Heydrich wurde das Dorf Lidice dem Erdboden gleichgemacht. Alle Männer wurden erschossen, die Frauen in KZs eingeliefert. Die Kinder wurden in Kinderlager eingeliefert. Zehn dieser Kinder wurden als „eindeutschungsfähig“ eingestuft und im August 1942 in das Heim Puschkau im „Warthegau“ und von dort ins Heim „Alpenland“ gebracht. Während der Partisanenbekämpfung im jugoslawischen Slowenien („Oberkrain“ und „Untersteiermark“) wurde mit der Bevölkerung genauso verfahren wie in Lidice. Ca. 25 dieser Kinder kamen im Februar/März 1943 in das Heim „Sonnenwiese“. Von Oktober 1943 bis März 1944 kamen noch acht weitere jugoslawische Kinder in dieses Heim.

UdSSR

Mit Kindern aus den besetzten Teilen der Sowjetunion hatte der Lebensborn nie zu tun. Im Generalgouvernement richtete der Lebensborn zwar in Krakow eine Aussenstelle ein und plante auch die Einrichtung von Entbindungsheimen, diese Pläne konnten aber zunächst durch den Widerstand der Gesundheitsabteilung in Krakow nicht verwirklicht werden und wurden schliesslich durch den Vormarsch der Roten Armee endgültig verhindert.

Bilanz

Mit der alliierten Invasion im Juni 1944 begann der Lebensborn, zunächst im Westen, bald auch im Osten, mit der Evakuierung der Heime. Die Flucht der meisten Mütter und Kinder endete, oft nach einer Odysee durch mehrere Heime, schliesslich im Heim „Hochland“ in Steinhöring. Insgesamt wurden in den Lebensborn-Heimen über 90.000 Menschen betreut, 12.000 Kinder wurden dort geboren, davon 50-60% unehelich. (vgl. Lilienthal, S.229f) Literatur: Lilienthal, Georg Der „Lebensborn e.V.“ FfM: Fischer 1993 Kjendsli, Veslemoy Kinder der Schande Berlin: V. Dirk Nishen 1988 Schmitz-Koester, Dorothee Noch immer gibt es Geruechte und Geheimnisse Zufluchtsort und Zuchtanstalt - Die Haeuser des „Lebensborn“ FR, 28.10.95 Guderian, Claudia Auf der Suche nach den Wurzeln Kinder aus einem „Lebensborn“-Heim FR, 13.4.96

2.2 Μετάφρασμα

Το “Lebensborn e.V.”

Η ρατσιστική υπεροψία των εθνικοσοσιαλιστών δεν εκφράστηκε μόνο μέσω της εξόντωσης κάθε “ζωής χωρίς αξία” και της επιδίωξης να αφανιστούν τα φύλα “κατώτερης αξίας”. Ο ρατσισμός αυτός είχε και το ισοδύναμό του, όχι μόνο με τη μορφή της αρνητικής επιλογής (ευθανασίες, εξαναγκαστικές στείρωσεις, απαγόρευση “μεικτών γάμων” κλπ.) και της θετικής επιλογής (οικονομική ενίσχυση για τους “γενετικά υγιείς”, για όσους προτίθονταν να παντρευτούν και για τις πολύτεκνες οικογένειες, καθώς και εποικισμός Γερμανών στην ανατολική πλευρά, κλπ.), αλλά και με τη μορφή της επονομαζόμενης “φυλετικής υγιεινής” (M.Staemmler), της οποίας στόχος ήταν η μεθοδική ανατροφή των “καθαρόαιμων” Αρίων.

“Μία παράμετρος της θετικής επιλογής ήταν η κρατική ενίσχυση της εκάστοτε άγαμης μητέρας και ο εκγερμανισμός αλλοδαπών παιδιών μέσω του προγράμματος Lebensborn.”(Lilienthal, σ.20) .Υπό την ηγεσία του Himmler, Ανώτατου Αρχηγού των SS, “το σωματείο εξελίχθηκε σε ναζιστικό οργανισμό, του οποίου η ιδεολογία υπαγόρευε τη μέριμνα για τα εξώγαμα παιδιά του τρίτου Ράιχ και διέθετε μαιευτικά ιδρύματα.”(Lilienthal, σ.21). Λίγο αργότερα το σωματείο επεκτάθηκε και εκτός των συνόρων του Ράιχ, όπου διεύρυνε το φάσμα δραστηριοποίησής του μέσω της “μέριμνας για αλλοδαπά παιδιά που δεν είχαν γεννηθεί στις εγκαταστάσεις της οργάνωσης” (Lilienthal, σ.21). Ο πολλαπλασιασμός του “βορείου αίματος”, η ανατροφή της καθαρόαιμης Άριας φυλής, ήταν για τον Himmler ένα από τα καθήκοντα των SS.

Παράλληλα, ο ίδιος έψεγε την υποκρισία της κοινωνίας, η οποία ενθάρρυνε μια άγαμη έγκυο να προβεί σε άμβλωση, και αν η γυναίκα επέλεγε να φέρει το παιδί της στον κόσμο, παρά την κοινή γνώμη, η κοινωνία την περιθωριοποιούσε. Για να προστατευθεί η άγαμη μέλλουσα μητέρα από την κοινωνική κατακραυγή, χρειαζόταν οικονομική ασφάλεια και κοινωνική στήριξη. Συνεπώς, “η ίδρυση μιας οργάνωσης που θα μπορούσε να εξασφαλίσει αυτά τα αγαθά, έγινε αναγκαία. Τότε γεννήθηκε το Lebensborn e.V.¹” (Lilienthal, σ.28).

¹ Το ακρωνύμιο e.V. εξηγείται ως “εγγεγραμμένο σωματείο” στο γερμανικό νομικό σύστημα. (Σ.τ.Μ)

Φυσικά η οργάνωση αυτή δεν ήταν ανοιχτή για όλες τις γυναίκες. Αντιθέτως, ήταν μία διακλάδωση του προγράμματος ευθανασίας, καθώς σκοπός της ήταν η απόκτηση “γενετικά υγιούς και καθαρόαιμης ζωής”.(Φυλλάδιο του Lebensborn e.V., 1938, πηγή: Lilienthal, σ.28). Ωστόσο, η αναγνώριση και η στήριξη προς τις άγαμες μητέρες και τα εξώγαμα παιδιά, ήταν αμφιλεγόμενη. Εκτός από τους εκπροσώπους της εκκλησίας, υπήρξε έντονη κριτική και από μέλη του Κόμματος για το πρόγραμμα του Hitler, καθώς κάποιες παράμετροί του ήταν αντίθετες με την ιδεολογία του Εθνικοσοσιαλιστικού Γερμανικού Εργατικού Κόμματος.

Η Else Vorwerck έγραψε το 1934 στο “Βιβλίο των γυναικών του Εθνικοσοσιαλισμού” (“NS-Frauenbuch”), ότι “με το Lebensborn, το κύρος, η αξία και η αναγνώριση της σημασίας του έγγαμου και οικογενειακού βίου στην κοινή γνώμη θα υποβαθμίζονταν. (Lilienthal, σ.30). “[...] το γερμανικό στοιχείο, η ουσία αυτού του λαού, τα ήθη και έθιμά του, μπορούν να διατηρηθούν μόνο στο πλαίσιο της οικογένειας (Walter Buch, 1934, πηγή: Lilienthal, σ.30)”, όχι σ’ ένα εκτροφείο ανθρώπων. Ακόμα και στην εφημερίδα των SS “Λαός και Φυλή” (“Volk und Rasse”) ασκήθηκε κριτική στην ίση αντιμετώπιση των ανύπαντρων μητέρων.

Η κριτική αυτή βρισκόταν μεν αντίθετη με το δικαίωμα μίας γυναίκας να φέρει στον κόσμο ένα εξώγαμο παιδί, όμως ποτέ δεν αποδοκίμαζε το πρόγραμμα Lebensborn και το στόχο του, την ανατροφή της Άριας Φυλής, αλλά τα μέσα που θα οδηγούσαν στην επίτευξή του. Στα σχέδια του Himmler για την εγκαθίδρυση του “μεγάλου γερμανικού Ράιχ” ανήκε τόσο η στρατολόγηση ανδρών με “βόρειο αίμα” στο σώμα των SS, όσο και η γαμήλια ένωσή τους με γυναίκες “βορείου αίματος” στη Γερμανία. Αργότερα ξεκίνησε η βίαιη προσκόμιση αλλοδαπών παιδιών στο Ράιχ. “Στην αρπαγή γυναικών και παιδιών, που είχαν τα επιθυμητά φυλετικά κριτήρια για να προστεθούν στον γερμανικό πληθυσμό, είχε επίσης ανάμειξη το Lebensborn.” (Lilienthal, σ.35)

12/1935 - 9/1939

Ίδρυση του Lebensborn e.V. “κατόπιν οδηγιών του Ανώτατου Αρχηγού των SS”, από δέκα (άγνωστα) ηγετικά στελέχη των SS, 12/12/1935.

Σκοπός της οργάνωσης σύμφωνα με το καταστατικό:

“1. Παροχή στήριξης σε πολύτεκνες, φυλετικά και γενετικά άρτιες οικογένειες.

2. Παροχή στέγασης και φροντίδας σε φυλετικά και γενετικά άρτιες μέλλουσες μητέρες, οι οποίες μετά από ενδελεχή έλεγχο της οικογένειάς τους και της οικογένειας του βιολογικού πατέρα, έχουν εγκριθεί από την Κεντρική Υπηρεσία Φυλής των SS², για να φέρουν στον κόσμο εξίσου άρτια παιδιά.

3. Παροχή φροντίδας σε αυτά τα παιδιά.

4. Παροχή φροντίδας στις μητέρες των παιδιών.” (Lilienthal, σ.43)

Η στήριξη που αναφέρεται παραπάνω, χορηγούταν από το 1937 σε χρηματική μορφή και μάλιστα αποκλειστικά στις οικογένειες των SS με τουλάχιστον πέντε παιδιά. Το ποσοστό των οικογενειών που στηρίχθηκαν ουσιαστικά από την οργάνωση, ήταν στην πραγματικότητα ελάχιστο. Το 1938, το ποσοστό αυτό ανερχόταν στο 5,8% (110 από τις 1906 οικογένειες). Από το 1943, το Lebensborn απαλλάχθηκε από την παροχή αυτής της στήριξης και στο εξής αντλούσε από τους χρηματοδοτικούς πόρους των SS. Έως τον Μάιο του 1945, έλαβαν με αυτό τον τρόπο βοήθεια 1.600 οικογένειες των SS με 9.600 παιδιά.

Ωστόσο, η βασική λειτουργία του Lebensborn ήταν να αποτρέψει τις εκτρώσεις των ανύπαντρων γυναικών, πλαισιώνοντας ένα περιβάλλον οικονομικά και κοινωνικά ευνοϊκό, για να φέρουν στον κόσμο τα παιδιά τους. Σημαντική ήταν επίσης η διάταξη του Υπουργείου Εσωτερικών του Ράιχ τον Οκτώβριο του 1937, σύμφωνα με την οποία δεν καταγράφονταν στις υπηρεσίες του τόπου καταγωγής όσες γεννήσεις πραγματοποιούνται εκτός της έδρας διαμονής. Οι γεννήσεις εξώγαμων παιδιών που πραγματοποιούνται εκτός του τόπου κατοικίας, δεν έπρεπε πλέον να δηλώνονται στις κρατικές υπηρεσίες. Το Lebensborn διέθετε μαιευτήρια, φρόντιζε οι γεννήσεις να παραμένουν μυστικές και νομικά συγκαλυμμένες και αναλάμβανε την επιμέλεια των παιδιών.

²Η Κεντρική Υπηρεσία Φυλής των SS (γερμ:Rasse- und Siedlungshauptamt-SS), ήταν υπεύθυνη για τη διαφύλαξη της καθαρότητας της Άριας φυλής σύμφωνα με τους Νόμους της Νυρεμβέργης (1935), μέσω εκτενών γενεαλογικών και ιατρικών ελέγχων των SS, των γυναικών που θα επέλεγαν να παντρευτούν και των επικείμενων απογόνων τους.

Στις 15 Αυγούστου του 1936, το Lebensborn άνοιξε το πρώτο του ίδρυμα στο Steinhöring, στην πόλη Ebersberg της Άνω Βαυαρίας. Το ίδρυμα ονομάστηκε “Hochland” *Ορεινή Χώρα* και είχε χώρο για 50 κλίνες για τις μητέρες και 109 για τα παιδιά. Παρέμεινε σε λειτουργία μέχρι τον Μάιο του 1945. Διευθύνων γιατρός του ιδρύματος ήταν ο Dr. Gregor Ebner, μέλος των SS από το 1931, ο οποίος σε λίγο μόλις διάστημα κατάφερε να αναλάβει την ιατρική επίβλεψη ολόκληρου του προγράμματος Lebensborn. Με αυτή τη θέση, την οποία διατήρησε μέχρι και την ήττα του 1945, ο Ebner ήταν ο βασικός υπεύθυνος για την πολιτική του Lebensborn e.V.

Ο Pflaum, Ταγματάρχης των SS και πρώτος διοικητικός διευθυντής του Lebensborn από το 1936 έως το 1940, διετέλεσε αργότερα ως “ειδικός απεσταλμένος του Ανώτατου Αρχηγού των SS για τον αγώνα εξάλειψης των παρασίτων³” με έδρα το Auschwitz (Lilienthal, σ.49). Στα ιδρύματα του Lebensborn έπρεπε να παρέχουν βοήθεια και οι κρατούμενοι των στρατοπέδων συγκέντρωσης και οι αιχμάλωτοι πολέμου (Lilienthal, σ.51). Τον Ιούνιο του 1937, ιδρύθηκε το ίδρυμα στην πόλη Wernigerode της περιφέρειας Harz και τον Σεπτέμβριο του 1937, το ίδρυμα “Kurmark” στην περιοχή Klosterheide της περιφέρειας Mark κοντά στο Βερολίνο.

Ο Himmler, είχε διαχωρίσει το Lebensborn από την Κεντρική Υπηρεσία Φυλής σε διάφορα επίπεδα, καθώς η τελευταία του είχε μεν ανατεθεί αρχικά, μέχρι την 01/01/1938, ενσωματώθηκε όμως τελικά στο προσωπικό επιτελείο του Ανώτατου Αρχηγού των SS. Στη συνέχεια, πραγματοποιήθηκαν αλλαγές στο καταστατικό και τη διοίκηση. Ο ίδιος ο Himmler ανέλαβε την προεδρία του διοικητικού συμβουλίου, γεγονός που, εξωτερικά, τόνιζε τη βαρύτητα και το κύρος του Lebensborn.

Τον Μάιο του 1938, προστέθηκαν τα ιδρύματα “Pommern”⁴*Πομερανία* στην περιοχή Bad Polzin και το ίδρυμα “Friesland” *Ζωφόρος Χώρα* στη Βρέμη. Με την αύξηση του αριθμού των ιδρυμάτων, αυξανόταν αναλογικά και η ισχύς του διοικητικού μηχανισμού.

³ Κατά τον εθνικοσοσιαλισμό, παράσιτα χαρακτηρίζονταν, όσοι βάσει πολιτικών, φυλετικών ή ιδεολογικών κριτηρίων θεωρούνταν ανεπιθύμητοι.

⁴ Πομερανία, παλαιότερα περιοχή της Πολωνίας που μετά το 1945 (Διάσκεψη του Potsdam) είναι μοιρασμένη ανάμεσα σε Πολωνία και Γερμανία. (Σ.τ.Μ)

Μετά την προσάρτηση της Αυστρίας, επιτάχθηκαν εκεί τρία κτήρια για τη στέγαση του Lebensborn, τα οποία ήταν ιδιοκτησίες Εβραίων. Τα κτήρια ήταν ένα πνευμονολογικό σανατόριο στο Pernitz/Muggendorf, 70 χλμ. από τη Βιέννη, ένα παιδικό ίδρυμα⁵ στο Neulengbach κοντά στην πόλη St.Pölten (το οποίο ενοικιάστηκε στον στρατό) και το κάστρο Oberweis στην περιφέρεια του Gmunden/Traunsee, το οποίο την 1η Σεπτεμβρίου του 1943 μετατράπηκε στο ίδρυμα „Alpenland“ *Η χώρα των Άλπεων*. Μόνο το σανατόριο στο Pernitz αναδιαμορφώθηκε αμέσως μετά την κατάληψή του και από τον Οκτώβριο του 1938 λειτουργούσε ως ίδρυμα „Ostmark“. Έτσι, στην αρχή του πολέμου το Lebensborn είχε στην κατοχή του έξι ιδρύματα, με συνολικά 263 μητρικές και 487 παιδικές κλίνες.

Μέριμνα για τη μητέρα και το παιδί

Τα ιδρύματα του Lebensborn πλήττονταν, κυρίως κατά τη διάρκεια του πολέμου, από ελλείψεις και μεγάλη αστάθεια προσωπικού. Εκτός αυτού, πολλές από τις νοσοκόμες που προέρχονταν από την Εθνικοσοσιαλιστική Αδελφότητα (NS-Schwesternschaft), είχαν αρνητική στάση προς τα εξώγαμα παιδιά. Σημειωτέον ότι οι ανύπαντρες μητέρες δε μπορούσαν να είναι μέλη της αδελφότητας.

Εν μέρει, το ελλειπές προσωπικό συμπληρωνόταν από κρατούμενους στρατοπέδων συγκέντρωσης (μάρτυρες του Ιεχωβά από το Ravensbrück, κρατούμενοι από το Dachau) και από άτομα που τους είχε υποβληθεί καταναγκαστική εργασία (Lilienthal, σ.62). Από τον συνολικό αριθμό γυναικών που πέρασαν από το Lebensborn, το ποσοστό των ανύπαντρων, κυμαινόταν πριν τον πόλεμο στο 50-60%, μετά την έναρξη του πολέμου αυξήθηκε στο 71% (1942), αλλά μέχρι το τέλος του πολέμου, έφτασε και πάλι χαμηλότερα από το 50%. Ο αριθμός των γυναικών επίσης αυξήθηκε κατά τη διάρκεια του πολέμου.

Η ίση αντιμετώπιση άγαμων και έγγαμων γυναικών, δημιουργούσε περεταίρω ένταση. Ένα μεγάλο μέρος των συζύγων των SS, αισθάνονταν πως ανήκουν σε κάποια ελίτ και θεωρούσαν τις άγαμες μητέρες υποδεέστερες. Οι έγγαμες γυναίκες παρέμεναν κατά κανόνα για

⁵ Σύμφωνα με αρχεία, το ίδρυμα αυτό ήταν χώρος αναψυχής (Σ.τ.Μ)

λίγο στα ιδρύματα (όσο διαρκούσε ο τοκετός και η λοχεία), ενώ οι ανύπαντρες διέμεναν συχνά για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα εκεί.

Το Γερμανικό Σωματείο Γυναικών ή αλλιώς Υπηρεσία για τις μητέρες του Ράιχ (Deutsche Frauenwerk/Reichsmütterdienst), προχώρησε στην εγκαθίδρυση εκπαιδευτικών προγραμμάτων μέσα στα ιδρύματα, για την επιμόρφωση των γυναικών που μόλις είχαν ή που επρόκειτο να γεννήσουν. Εκτός αυτού, μέχρι και τρεις φορές τη βδομάδα, οι γυναίκες παρακολουθούσαν διαλέξεις σχετικά με την ιδεολογία του κόμματος, έτσι ώστε, φεύγοντας από τα ιδρύματα, να έχουν ήδη γίνει ένθερμες εθνικοσοσιαλίστριες. Οι διαλέξεις αυτές παραδίδονταν από τους διευθύνοντες ιατρούς των ιδρυμάτων. Οι γιατροί σύμφωνα με τον Himmler και τον Ebner, δεν ήταν απλώς “χειρουργοί με λευκές ρόμπες”, αλλά θα έπρεπε επίσης να λειτουργούν ως “πατρικές φιγούρες, φίλοι και σύμβουλοι για τις μητέρες μας”. Επειδή για τις ανύπαντρες μητέρες ήταν αναγκαία, αλλά παράλληλα εξίσου δύσκολη η εύρεση εργασίας μετά την αναχώρησή τους από το ίδρυμα, το Lebensborn θα διαμεσολαβούσε και εκεί, για ακόμη μία φορά. Από το 1938, πολλές από τις γυναίκες προσλαμβάνονταν από το Lebensborn.

Ο οργανισμός, φρόντιζε και για τη μετέπειτα τύχη των παιδιών, “αναλαμβάνοντας την επιμέλειά τους, δίνοντάς τα, αν χρειαζόταν, σε κάποια ανάδοχη οικογένεια για ένα διάστημα, ή για υιοθεσία. (Lilienthal, σ.70). Σε κάθε περίπτωση, ο οργανισμός επεδίωκε τα παιδιά να “έρχονται σταδιακά όλο και πιο κοντά στους SS”. Η ανάληψη της επιμέλειας από το Lebensborn δεν ήταν υποχρεωτική, αποφαιζόταν ανάλογα με την περίπτωση. Η ανάληψη της επιμέλειας ενός παιδιού εκτός γάμου σήμαινε επίσης, ότι το παιδί απομακρυνόταν από την επιμέλεια της Υπηρεσίας Ανηλίκων, που υπό άλλες συνθήκες ήταν το νομικά προβλεπόμενο. Από την άλλη, το Lebensborn με την ανάληψη της επιμέλειας υπαγόταν και πάλι στον έλεγχο των δικαστηρίων επιμέλειας.

Για να διατηρηθεί η μυστικότητά του, το Lebensborn όχι μόνο ίδρυσε δικά του ληξιαρχεία και έδωσε στις γυναίκες ψεύτικες διευθύνσεις, αλλά παράβλεψε και μεγάλο μέρος των ισχυόντων νόμων. Οι αλλαγές στη νομοθεσία δεν ήταν συχνά επιτεύξιμες, καθώς η πολιτική ενός οργανισμού με εξώγαμα παιδιά, δε συμφωνούσε με την κοινή ηθική και τη ναζιστική ιδεολογία. Παρόλα αυτά, για το Lebensborn επετεύχθησαν κάποιες ειδικές νομοθετικές ρυθμίσεις. Έτσι, τον Ιούλιο του 1942, το Lebensborn κατάφερε να εκδώσει μία απόφαση, η οποία αφαιρούσε εξ’ ολοκλήρου τα έννομα δικαιώματα της Υπηρεσίας Ανηλίκων στα παιδιά

που γεννήθηκαν στα ιδρύματα του προγράμματος. Η κατάσταση αυτή, άλλαξε για πρώτη φορά με την ανακήρυξη του Otto Thierack σε Υπουργό Δικαιοσύνης του Ράιχ το 1942 και του Himmler σε Υπουργό Εσωτερικών το 1943. Τον Σεπτέμβριο του 1944, τέθηκαν τελικά σε ισχύ διατάξεις, που νομιμοποίησαν τις ενέργειες του Lebensborn και διευκόλυναν σημαντικά το μετέπειτα έργο του προγράμματος.

Αυτό που διαφοροποιούσε καθοριστικά το Lebensborn από άλλες παρόμοιες εγκαταστάσεις κοινωνικής πρόνοιας της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης,⁶ ήταν τα κριτήρια διαλογής, για τα οποία οι έγκυες γυναίκες εξετάζονταν πριν εισέλθουν στο πρόγραμμα. Ήταν αντίστοιχα με εκείνα των SS. Σε αυτά ανήκε και ένας γενετικός χάρτης, ο οποίος, εφόσον αυτό ήταν εφικτό, έπρεπε να ανατρέχει έως και την 01/01/1800. Εκτός αυτού έπρεπε και ο πατέρας του παιδιού να ταυτοποιηθεί και να κατονομαστεί, καθώς καλούταν να καταθέσει τις ίδιες πληροφορίες με τη μητέρα. Οι προϋποθέσεις αυτές ωστόσο, δεν εφαρμόζονταν με αυστηρότητα, εν μέρει εξαιτίας της άγνοιας του προσωπικού, εν μέρει όμως και συνειδητά. Ο Ebner ισχυριζόταν ότι μόνο το 40-50% των αιτήσεων είχαν πράγματι εγκριθεί, ενώ το ποσοστό των εγκεκριμένων αιτήσεων ήταν 75%.

Στο επίκεντρο όμως του ενδιαφέροντος του Lebensborn, δεν ήταν η (άγαμη) μητέρα, αλλά το παιδί. Τα παιδιά βαπτίζονταν σε μια “τελετή ονοματοδοσίας”⁷ κατά το τελετουργικό των SS. Η μητέρα και ο νονός του παιδιού (μέλος των SS) δεσμεύονταν μέσω της τελετής, να το μεγαλώσουν με τις αξίες και τα ιδανικά του εθνικοσοσιαλισμού και των SS. Έτσι υποδέχονταν το παιδί “στην προστασία της οικογένειάς μας”(Lilienthal, S.100), δηλαδή στην κοινότητα των SS.. Η συγκεκριμένη τελετή δεν ήταν ωστόσο εξαναγκαστική, οι μητέρες μπορούσαν να επιλέξουν και χριστιανική βάπτιση για τα παιδιά τους.

Το ποσοστό των τελετών ονοματοδοσίας των εξώγαμων παιδιών έπεσε από 48,9% τον Απρίλιο του 1939 σε 22,8% τον Μάιο του 1941. Τον Οκτώβριο του 1941 ανήλθε σε 88,6% και έμεινε μέχρι τον Μάιο του 1942 πάνω από 70%.(Δεν εντοπίστηκαν τιμές για την ακόλουθη περίοδο.) Σε περίπτωση που σε κάποιο από τα ιδρύματα του Lebensborn γεννιόταν παιδί με

⁶ το πολίτευμα της Γερμανίας, πριν την άνοδο του Hitler (1919-1933) (Σ.τ.Μ.)

⁷ Namensweihe : εναλλακτική, μη θρησκευτική τελετή για τον εορτασμό ενός νεογέννητου και την ονοματοδοσία του, αντί της χριστιανικής βάπτισης (Σ.τ.Μ.)

αναπηρία, απομακρυνόταν αμέσως από εκεί και ο οργανισμός δεν αναλάμβανε την επιμέλειά του. Μάλιστα, όσον αφορά τα ψυχικά ασθενή παιδιά, αποστέλλονταν σε κέντρα ευθανασίας, όπως το κρατικό ίδρυμα του Görden, όπου θανατώνονταν.

9/1939 - 5/1945

Από την έναρξη του πολέμου μέχρι τον Μάρτιο του 1943, το Lebensborn παρείχε στήριξη σε χήρες γερμανών αγροτών, κατά την επανοικοδόμηση των αγροκτημάτων τους. Οι εν λόγω άνδρες ήταν τα θύματα της επονομαζόμενης “Ματωμένης Κυριακής του Bromberg”⁸. Από τον Οκτώβριο του 1939 μέχρι τον Ιούλιο του 1944, το Lebensborn ανέλαβε να στηρίζει και τις χήρες και τα ορφανά των SS. Τον Νοέμβριο του 1939, άνοιξε το ίδρυμα “Taunus” στο Wiesbaden. Με την έναρξη του πολέμου, αυξήθηκε η προσέλευση στα ιδρύματα του οργανισμού και κυρίως ο αριθμός των νεαρών μητέρων. Καθώς πολλές από αυτές αρχικά εγκατέλειπαν τα παιδιά τους στα ιδρύματα, άλλαξε η επιδιωκόμενη αναλογία μητέρας-παιδιού 1:1 με συνέπεια στις αρχές του 1940, να υπάρχουν 497 παιδιά με μόνο 208 μητέρες στις εγκαταστάσεις. Επίσης, σημειώθηκε σημαντική αύξηση της βρεφικής θνησιμότητας.

Για να αντιμετωπιστεί αυτή η κατάσταση και να παραταθεί η διαμονή των μητέρων, το Lebensborn στόχευσε στη δημιουργία ενός παιδικού ιδρύματος. Αυτό ωστόσο, δεν έγινε πριν το 1942, που κατάφεραν να θέσουν σε λειτουργία το παιδικό ίδρυμα „Sonnenwiese“ στο Kohren-Salis, στη Σαξονία. Μπορούσε να στεγάσει 170 παιδιά. Ακολούθησαν κι άλλα, μικρότερα βέβαια, παιδικά ιδρύματα: το καλοκαίρι του 1943 το ίδρυμα „Moselland“ (*Η χώρα του Μοζέλλα*) στο Bofferdin του Λουξεμβούργου και το καλοκαίρι του 1944 τα ιδρύματα “Franken” (*Φραγκονία*), 1 και 2, στο Schalkhausen, Bocksberg, στην πόλη Ansbach.

Αυτά τα παιδικά ιδρύματα, στα οποία τα παιδιά έμεναν για περίπου 1 ½ χρόνο πριν επιστρέψουν στις μητέρες τους ή σε κάποια ανάδοχη οικογένεια, δεν ανταποκρίνονταν στα ιδανικά του Lebensborn, σύμφωνα με τα οποία το παιδί έπρεπε να μεγαλώνει με τη μητέρα του.

⁸ Στις 3 και 4 Σεπτεμβρίου του 1939, Πολωνοί κάτοικοι του Bromberg, επιτέθηκαν στη γερμανική μειονότητα, σκοτώνοντας 400 πολίτες. Η εθνικοσοσιαλιστική προπαγάνδα, ονόμασε το συμβάν “Ματωμένη Κυριακή του Bromberg”, για να δικαιολογηθεί η σκληρή πολιτική κατοχής στην Πολωνία. Τα ακριβή γεγονότα και ο αριθμός των θυμάτων, παραμένουν μη εξακριβωμένα. (Σ.τ.Μ.)

Έτσι, τον Ιούνιο του 1940, άνοιξε στο Stettin ένα “Ίδρυμα για τις μητέρες του πολέμου”, που προοριζόταν κυρίως για τις άγαμες μητέρες του Lebensborn. Τους πρώτους μήνες του 1942, στην κατοχή του Lebensborn προστέθηκαν δύο πρώην σπίτια Εβραίων στο Μόναχο, τα οποία μετατράπηκαν σε “κατοικίες για μητέρες”. Ωστόσο, τον Αύγουστο του 1943, τα παιδιά μεταφέρθηκαν στο ίδρυμα “Moselland” *Η χώρα του Μοζέλλα*, ενώ οι μητέρες τους, οι περισσότερες εκ των οποίων εργάζονταν στο Lebensborn, παρέμειναν στο Μόναχο.

Τον Νοέμβριο του 1942, ανοίγει το ίδρυμα “Schwarzwald” (*Μέλας Δρυμός*) στο Nordrach της Βάδης. Ο αριθμός των μηνιαίων γεννήσεων στα ιδρύματα, αυξήθηκε σταθερά από 10,6 το 1939 σε 16,6 το 1942. Οι αιτίες για αυτή την αύξηση, ήταν πιθανότατα, εκτός από την επιτυχία των επεκτατικών και ανοικοδομιστικών έργων, κυρίως η πληρότητα των ιδρυμάτων και το βραχύτερο διάστημα διαμονής των μητέρων σε αυτά. Αυτό έφερε αντίφαση στον στόχο του Lebensborn (που ποτέ δεν είχε επιτευχθεί), να διαρκέσει η διαμονή της μητέρας στο ίδρυμα και ο θηλασμός του βρέφους 4 μήνες.

Μετά την έναρξη του πολέμου, το Lebensborn περιέπεσε για πολλούς λόγους σε μία βαθιά κρίση, που οδήγησε στην παύση των καθηκόντων του Ταγματάρχη Pflaum και σε μία θεμελιώδη αναδιοργάνωση, στις αρχές του 1940. Τον Pflaum διαδέχθηκε ο Max Sollmann, πρώην μέλος των Freikorps⁹, μέλος του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος από το 1922, συμμετέχων στο “Πραξικόπημα της Μπυραρίας”¹⁰ και μέλος των SS από το 1937. Ο Sollmann ήταν έμπορος και ενδιαφερόταν μόνο για τον οικονομικό τομέα του Lebensborn, η ιδεολογική του διάσταση δεν τον αφορούσε.

Ο Sollmann δημιούργησε ένα μονομελές διοικητικό συμβούλιο, αποτελούμενο από τον ίδιο, το οποίο αντικατέστησε το μέχρι τότε συμβούλιο και τον διευθυντή του οργανισμού. Του

⁹ Freikorps (“Ελεύθερα Σώματα”), ονομάζονταν παραστρατιωτικές οργανώσεις που συγκροτήθηκαν στη Γερμανία μετά το τέλος του Α' Παγκοσμίου Πολέμου. Απαρτίζονταν μεταξύ άλλων από βετεράνους πολέμου, με ακροδεξιά, εθνικιστική και αντικομμουνιστική ιδεολογία και δράση. Είναι υπεύθυνοι για μερικές από τις πιο βίαιες πολιτικές δολοφονίες στα χρόνια της Βαϊμάρης. Αργότερα, πολλά από τα μέλη των Freikorps, εντάχθηκαν σε ναζιστικές οργανώσεις ή έγιναν μέλη του κόμματος.

¹⁰ Το αποτυχημένο πραξικόπημα που αποπειράθηκε ο Αδόλφος Χίτλερ και οι εθνικοσοσιαλιστές του Κόμματός του, στο Μόναχο το 1923, για την ανατροπή της Δημοκρατίας της Βαϊμάρης και την κατάληψη της εξουσίας στην Γερμανία.

είχε ανατεθεί η συγκεκριμένη θέση από τον Himmler, Ανώτατο Αρχηγό των SS, για να μπορεί ο ίδιος στο εξής να έχει ολοκληρωτικά τον έλεγχο του Lebensborn. Επιπλέον, μέσω της ολικής αναδιοργάνωσης, ο Sollmann βελτίωσε την απόδοση της διοίκησης. Εισηγάγε την “Αρχή του Führer”¹¹ και εφάρμοσε αυστηρή οριοθέτηση μεταξύ των κλάδων του οργανισμού. Τα δύο μέχρι τότε κύρια τμήματα, χωρίστηκαν σε περισσότερα, των οποίων οι διευθυντές/διευθύντριες ήταν άμεσα υφιστάμενοι του Sollmann. Τα τμήματα αυτά ήταν τα εξής: Τμήμα Εργασίας, Τμήμα Προσωπικού, Τμήμα Ορφανών Πολέμου, Τμήμα Διοίκησης, Τμήμα Οικονομικών, Υγειονομικό (Ebner) και το Νομικό Τμήμα (Ταγματάρχης SS- Δρ. Tesch). Η Υπηρεσία του Bromberg και το Τμήμα Ορφανών Πολέμου έκλεισαν τον Ιούλιο του 1944 από τον Sollmann.

Οι σημαντικότερες πηγές εσόδων του Lebensborn ήταν δωρεές, χρηματικές εισφορές μελών, καθώς και εισπράξεις των αντιτίμων διαμονής και διατροφής των μητέρων στα ιδρύματα, τις οποίες έπρεπε να καταβάλλουν οι πατέρες. Στα έσοδα αυτά προστέθηκαν και οι εξοφλήσεις των ταμείων υγείας, που γίνονταν από τις μητέρες στο Lebensborn. Εξ’ αρχής, τα έσοδα αυτά δεν επαρκούσαν για την κάλυψη των ανακυπτόντων εξόδων. Έτσι, στις αρχές του 1939, το Lebensborn είχε χρέη ύψους 800.000 μάρκων, τα οποία μπόρεσαν να καλυφθούν μόνο μέσω μίας δωρεάς του Υπουργείου Οικονομικών του Ράιχ, ύψους 1.000.000 μάρκων. Μία συμφωνία με τα ταμεία υγείας για τη διατήρηση της μυστικότητας των ισολογισμών, η οποία στα τέλη του 1941 επιβλήθηκε σαν καθολική ρύθμιση από τον Υπουργό Εργασίας του Ράιχ, αύξησε σημαντικά τα έσοδα του οργανισμού. Ο Himmler ανάγκασε όλους τους βασικούς στρατηγούς των SS να γίνουν μέλη του Lebensborn. Τα υπόλοιπα μέλη των SS, ενθαρρύνθηκαν να κάνουν το ίδιο. Οι εισφορές για τα μέλη, ορίζονταν ανάλογα με τον αριθμό των τέκνων, τον βαθμό υπηρεσίας και την ηλικία και κυμαίνονταν ανάμεσα στο 0,75 και το 7,75% του ακαθάριστου εισοδήματος του οργανισμού. Η άμεση εξάρτηση του ύψους της συνεισφοράς με τον αριθμό των τέκνων, ήταν ένα μέτρο που είχε λάβει ο Himmler, για να ενθαρρύνει τη δημιουργία πολύτεκνων οικογενειών από τους στρατιώτες των SS. Ακόμα και άτομα εκτός των SS μπορούσαν να γίνουν μέλη του Lebensborn. Παρόλα αυτά, η χρηματοδότηση του προγράμματος εξαρτιόταν από τις δωρεές. Μέχρι το 1939 η Εθνικοσοσιαλιστική Κοινωνική Πρόνοια (NSV)¹² ήταν η

¹¹ Σύμφωνα με την φασιστική-εθνικοσοσιαλιστική αρχή του Führer (γερμ.:Führerprinzip), η εξουσία πρέπει να ασκείται από έναν μόνο αρχηγό (Führer).

¹² Η Εθνικοσοσιαλιστική Κοινωνική Πρόνοια (γερμ: Nationalsozialistische Volkswohlfahrt) ήταν οργανισμός του Εθνικοσοσιαλιστικού Κόμματος, που παρείχε στήριξη στο γερμανικό λαό.

σημαντικότερη χρηματοδοτική πηγή του Lebensborn. Το 1942, το Lebensborn έλαβε ακόμη μια δωρεά, ύψους 1 εκατομμυρίου μάρκων από το Υπουργείο Οικονομικών του Ράιχ. Από το 1943, το Υπουργείο εξασφάλισε στο Lebensborn μία τακτική χρηματική υποστήριξη της τάξης των τριών εκατομμυρίων μάρκων, που έκανε δυνατή, πρωτίστως, την επέκταση του Lebensborn στις κατεχόμενες περιοχές.

Το “Lebensborn” και η ριζοσπαστική εθνικοσοσιαλιστική πολιτική γεννήσεων

Με την έναρξη του πολέμου, ο χαρακτήρας της πολιτικής για τα παιδιά εκτός γάμου μεταβλήθηκε. Στηριγμένη σε δηλώσεις των Hitler, Hess και Himmler, η μέχρι πρότινος βλέψη “να αποτραπούν οι αμβλώσεις και να εξαλειφθούν οι κοινωνικές προκαταλήψεις (για τα εξώγαμα παιδιά)” άλλαξε. “Από εδώ και στο εξής, προτεραιότητα της πολιτικής των γεννήσεων, είναι να ενθαρρυνθεί η εκτός γάμου τεκνοποίηση.” (Lilienthal, σ.134) Οι ηθικές αξίες του χριστιανισμού και της κοινωνίας, έδωσαν τη θέση τους σε νέες αξίες “της Γερμανίας και της Φυλής”.

“Η μετατόπιση της ευθύνης αναπαραγωγής του είδους, από το άτομο στο κόμμα-κράτος, θα σήμαινε την αντικατάσταση της υπάρχουσας κοινωνικής δομής, με μία δομή φυλής-κάστας. Το εγχείρημα του Himmler και του Hess, ήταν μια απόπειρα χειραφέτησής τους από την κοινωνία, από την ίδια κοινωνία που συνέβαλλε στην άνοδο του εθνικοσοσιαλιστικού κινήματος στην εξουσία. Η κοινή αντίθετη στάση που είχαν οι Himmler και Hess απέναντι στη δημόσια αγανάκτηση, έδειξε ότι οι SS ήταν μόνο η κορυφή του παγόβουνου στην εφαρμογή μίας πολιτικής, η οποία ασκούταν από την ευρύτερη εθνικοσοσιαλιστική ηγεσία.

Τις ηθικές αυτές αξίες εκπροσωπούσαν και επικοινωνούσαν δημόσια, οι ηγέτιδες ευρύτερων κύκλων της Ένωσης Γερμανών Κορασίδων (Bund Deutscher Mädel). Δεν υπήρξαν, όπως φαίνεται, μαζικές διαμαρτυρίες από πλευράς της ηγεσίας της Ένωσης, παρόλο που παρέμενε πιστή στο ιδεώδες “μητέρα και οικογένεια”. Την ίδια αδιάφορη στάση κράτησε και η Υπηρεσία Εργασίας του Ράιχ, όπως και άλλα ιδρύματα. Αυτή η αδιαφορία, που μετατράπηκε σε παθητική και απαξιωτική στάση, ήταν που “επέτρεψε στους εθνικοσοσιαλιστές κομματάρχες να εισχωρήσουν σταδιακά, μέσω των ακραίων ιδεών τους για την πολιτική των γεννήσεων, στα σωματεία κορασίδων και γυναικών.” (Lilienthal, σ.139)

Τον χειμώνα του 1941-1942, καθώς έγινε σαφές ότι ο “κεραυνοβόλος πόλεμος”¹³ ενάντια στη Σοβιετική Ένωση είχε αποτύχει και βρισκόμενη στα πρόθυρα ενός μεγαλύτερου και πιο επιζήμιου πολέμου, η Γερμανία εμπέδωσε βαθύτερα τη σημασία της πολιτικής των γεννήσεων. Έτσι, στις αρχές του καλοκαιριού του 1942, ο Conti, Υπουργός Υγείας του Ράιχ, πρότεινε την εντατικοποίηση της θεραπείας κατά της στειρότητας και με την κωδική ονομασία “θετά παιδιά”, την εύρεση “συντρόφων με σκοπό την αναπαραγωγή” ή την τεχνητή εγκυμοσύνη. Στην τελευταία εναλλακτική, δόθηκε προτεραιότητα στις ανύπαντρες γυναίκες. Ωστόσο, ο Himmler διαφωνούσε καθέτως με την τεχνητή γονιμοποίηση στους ανθρώπους (κατ’ επέκταση και στα ζώα). Παρόλα αυτά, ο Conti έθεσε σε λειτουργία την ιδέα του, ενώ ο Himmler επικεντρωνόταν στην εύρεση “βοηθών τεκνοποίησης”, φανερά χωρίς μεγάλη επιτυχία. Και οι δύο είχαν ξεπεράσει κατά πολύ τα όρια της κοινωνικής, χριστιανικής ηθικής. Οι εξελίξεις στην πολιτική που αφορούσε τα παιδιά εκτός γάμου, είχαν ως αποτέλεσμα, η άνοδος του αριθμού των γεννήσεων να λαμβάνει πολύ μεγαλύτερη βαρύτητα, σε σχέση με τις συνθήκες παροχής περίθαλψης και φροντίδας στα ιδρύματα του Lebensborn. Παρ’ όλες τις αντίθετες ενδείξεις, “το Lebensborn δεν είχε λάβει κάποιο πρακτικό μέτρο για την οργάνωση της τεκνοποίησης” (Lilienthal, σ.146).

Η μυστικότητα που περιέβαλε το Lebensborn οδήγησε, όπως ήταν φυσικό, στη δημιουργία κάθε είδους φημών, όπως για παράδειγμα ότι τα ιδρύματα του προγράμματος ήταν “κέντρα ζευγαρώματος”. Οι φήμες αυτές συντηρούνταν και πολλαπλασιάζονταν, καθώς η μυστικότητα του οργανισμού εμπόδιζε τους SS να τις διαψεύσουν ουσιαστικά.

Η ιδέα της παροχής “βοηθών τεκνοποίησης” ήταν αντίστοιχη με την ιδέα να εξαναγκασθούν νομικά οι άτεκνες γυναίκες να χρησιμοποιήσουν αυτούς τους βοηθούς, όπως και με την ιδέα της δυνατότητας σύναψης διπλού γάμου, που θα είχαν οι δόκιμοι στρατιωτικοί των SS. Η τελευταία ιδέα ανήκε στον Himmler και την προόριζε για την μεταπολεμική εποχή. Όλες οι παραπάνω πρωτοβουλίες, προαπαιτούσαν μια προπαγανδιστική δράση για την μεταβολή της κοινωνικής ηθικής. Τα σχέδια για “κατευθυνόμενη αναπαραγωγή” και “εκτροφή” ανθρώπων, στα οποία το Lebensborn έπαιζε σημαντικό ρόλο, δεν πέρασαν ποτέ το θεωρητικό στάδιο.

¹³ Ο όρος “κεραυνοβόλος πόλεμος” (γερμ: Blitzkrieg), αναφέρεται σε πολεμική τακτική, που περιλάμβανε αιφνιδιαστικές επιθέσεις, ταχύτατες προωθήσεις δυνάμεων στην εχθρική περιοχή με συντονισμένη ισχυρή υποστήριξη από αεροπορικές δυνάμεις, που κτυπούσαν και αιφνιδίαζαν τον εχθρό όπως ακριβώς θα έκανε ένας κεραυνός.

Το Lebensborn και η “γερμανική πολιτική” στη Δύση

Ο “εκγερμανισμός” των κατεχόμενων περιοχών της δυτικής και βόρειας Ευρώπης επιδιώχθηκε αρχικά από το Υπουργείο Εξωτερικών και το επιτελείο του ναζιστικού κόμματος υπό την ηγεσία του Bormann και αργότερα, τα SS έπαιξαν πιο καθοριστικό ρόλο σε αυτό.

Οι βλέψεις των διαφορετικών αυτών αρμοδίων αρχών για τις μεθόδους εκγερμανισμού δεν ήταν κοινές. Τα σχέδια του Himmler και των SS επεδίωξε να πραγματοποιήσει αρχικά ο Ανώτατος Διοικητής των SS και της αστυνομίας, στον οποίο έτσι, δόθηκε μία σαφής πολιτική λειτουργία, η οποία υπερέβαινε κατά πολύ τον βασικό του αστυνομευτικό ρόλο. Τον Ιανουάριο του 1942, η “πολιτική εκγερμανισμού” κατέστησε τον Himmler υπεύθυνο των “κοινών γερμανικών-φυλετικών συμφερόντων”.

Εκτός αυτού, το κεντρικό γραφείο των SS, εγκατέστησε μονάδες του στο Βέλγιο, την Ολλανδία, τη Νορβηγία και τη Δανία. Στο πλαίσιο της “πολιτικής εκγερμανισμού”, το Lebensborn ανέλαβε μία νέα αρμοδιότητα: τη φροντίδα εξώγαμων παιδιών από στρατιώτες του γερμανικού στρατού και ντόπιες γυναίκες των κατεχόμενων εδαφών. Η φροντίδα αυτή περιορίστηκε αρχικά στη Νορβηγία και την Ολλανδία, ενώ το Βέλγιο και η Γαλλία εξαιρέθηκαν, καθώς ο Hitler θεωρούσε πως οι περιοχές αυτές δεν είχαν “φυλετικό ενδιαφέρον”. Ενώ ο Αστυνομικός Επιθεωρητής του Ράιχ στην Ολλανδία, Seyss-Inquart, άφηνε την ευθύνη για τα εξώγαμα παιδιά των στρατιωτών στην Εθνικοσοσιαλιστική Πρόνοια, μειώνοντας την επιρροή του Lebensborn στο ελάχιστο, ο Terboven τον εξουσιοδότησε ως “μοναδικό φορέα μέριμνας” για αυτά τα παιδιά, στη Νορβηγία (Lilienthal, S.166).

Νορβηγία

Στις 24/11/1940, ο Josef Terboven ορίστηκε “Αστυνομικός Επιθεωρητής του Ράιχ για τις κατεχόμενες περιοχές της Νορβηγίας”. Επρόκειτο για μία νεοσυσταθείσα θέση, της οποίας άμεσα προϊστάμενος ήταν ο Hitler. Αυτή η ανεξαρτησία από όλες τις υπόλοιπες υπηρεσίες του Ράιχ, συμπεριλαμβανομένου, για παράδειγμα, του Υπουργείου Εξωτερικών, έδινε στον Terboven, που έφερε τον τίτλο του Επιθεωρητή μέχρι το 1945, τη δυνατότητα της επιβολής με μία μοναδική εξαίρεση- τους SS του Himmler.

Στόχος των δραστηριοτήτων του Lebensborn στη Νορβηγία ήταν ο εκγερμανισμός των παιδιών, που ήταν, ως παιδιά γερμανών ανδρών και νορβηγίδων γυναικών, νορβηγοί πολίτες. Για την επίτευξη αυτού του στόχου, ακολουθήθηκαν δύο τακτικές. Η πρώτη, ήταν η ακύρωση της νορβηγικής υπηκοότητας μητέρας και παιδιών και η εγκατάστασή τους σε ένα γερμανικό ίδρυμα του Lebensborn, με την προσφορά υλικών και άλλων κινήτρων. Η δεύτερη, ήταν η εγκατάσταση μόνο των παιδιών σε ένα ίδρυμα Lebensborn, από όπου θα οδηγούνταν αργότερα στην οικογένεια του πατέρα τους ή θα δίνονταν για υιοθεσία. Περίπου 200-250 παιδιά νορβηγικής υπηκοότητας μεταφέρθηκαν, έτσι, στη Γερμανία.

Επιπλέον, το Lebensborn δημιούργησε παραρτήματά του και στη Νορβηγία. Στα τέλη του 1942 λειτουργούσαν ήδη τρία μαιευτήρια και ένα παιδικό ίδρυμα. Στα τέλη του 1943, ο αριθμός ανερχόταν σε οκτώ, ενώ μέχρι το τέλος του πολέμου, είχαν γίνει εννιά : ίδρυμα Όσλο, ίδρυμα Bergen, ίδρυμα Trondheim, ίδρυμα Hurdalsverk (90χλμ. βόρεια από το Όσλο), ίδρυμα Klekken (60χλμ. βορειοδυτικά από το Όσλο), ίδρυμα Geilo (250χλμ. από το Όσλο, μεταξύ Όσλο και Bergen), το παιδικό ίδρυμα Godthaab (15χλμ. από το Όσλο), το παιδικό ίδρυμα Stalheim (35χλμ. από το Voss, μεταξύ Όσλο και Bergen), το παιδικό ίδρυμα Os (35χλμ. από το Bergen, ωστόσο δε χρησιμοποιούταν πια). Στα νορβηγικά ιδρύματα, καταγράφηκαν συνολικά πάνω από 6000 γεννήσεις.

Το Lebensborn στη Νορβηγία, ήταν για διάφορους λόγους σχετικά ανεξάρτητο από τα κεντρικά του οργανισμού στο Μόναχο. Ήταν επίσης το μοναδικό τμήμα του εξωτερικού, που διέθετε τη δική του διοίκηση.

Ολλανδία

Το Lebensborn δεν κατάφερε ποτέ να εγκατασταθεί στην Ολλανδία. Χωρίς τη στήριξη του επιθεωρητή Seyß-Inquart, υπέκυψε στον εσωτερικό αγώνα εξουσίας ενάντια στο Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα και συνάμα, ενάντια στην Εθνικοσοσιαλιστική Κοινωνική Πρόνοια. Το μοναδικό ίδρυμα που “απέκτησε” το Lebensborn (επρόκειτο για επιταγμένη εβραϊκή ιδιοκτησία), δεν άνοιξε ποτέ.

Δανία

Το Lebensborn δεν κατάφερε να εγκατασταθεί ούτε στη Δανία , καθώς το πρώτο μαιευτήριο άνοιξε εκεί τον Μάιο του 1945.

Βέλγιο

Στο Βέλγιο, άνοιξε τον Μάρτιο του 1943 το ίδρυμα “Ardenne”. Τα SS όμως, δεν κατάφεραν να υπερισχύσουν του ελέγχου της στρατιωτικής διοίκησης, μέχρι την συμμαχική επίθεση στη Νορμανδία και μέχρι την απελευθέρωση του Βελγίου, έτσι δεν επετεύχθησαν τα σχέδιά τους. Συν τοις άλλοις, το ίδρυμα αποδοκιμαζόταν εντόνως από τον βελγικό λαό και φυλασσόταν από μία φρουρά των SS.

Γαλλία

Στη Γαλλία, το Lebensborn κατάφερε να δραστηριοποιηθεί μόνο μετά την πλήρη κατάκτηση της χώρας τον Νοέμβριο του 1942. Τον Φεβρουάριο του 1944, άνοιξε το ίδρυμα “Westwald” *Δυτικό Δάσος* στην περιοχή Lamorlaye του Σαντιγί, κοντά στο Παρίσι. Δεν υπήρξαν άλλα ιδρύματα στη χώρα.

Το Lebensborn και η “πολιτισμική πολιτική” στην Ανατολή

Στις κατεκτημένες περιοχές της Ανατολής, το Lebensborn δεν κατόρθωσε ποτέ, ουσιαστικά, να εγκατασταθεί. Αυτό δεν οφειλόταν μόνο στην τελείως διαφορετική δημογραφική πολιτική της Ανατολής, που έπαιζε εξ αρχής εξέχοντα ρόλο, σε αντίθεση με τη Δύση, αλλά και στο γεγονός ότι η Εθνικοσοσιαλιστική Πρόνοια μπόρεσε εκεί, εκτός από το να επικρατήσει του Lebensborn, να έχει και το μονοπώλιο σε αρμοδιότητες και αξιώματα όσο πουθενά αλλού. Η μοναδική έλλειψη του στενού δικτύου της Πρόνοιας, ήταν η εγκατάσταση μαιευτηρίων, που δεν επιτρεπόταν σε κανένα κομματικό οργανισμό εκτός του Lebensborn. Η αντιπαράθεση μεταξύ

του αρχηγού της Πρόνοιας Hilgenfeldt, ο οποίος είχε με το μέρος του τον Bormann¹⁴, και του Himmler για τις αρμοδιότητες της Πρόνοιας και του Lebensborn, κλιμακώθηκε και οδήγησε τον Σεπτέμβριο του 1942 σε μία συζήτηση με τον Hitler, ο οποίος, πρότεινε απλώς έναν συμβιβασμό, χωρίς να πάρει κάποια απόφαση. Έτσι, η διαμάχη ανάμεσα στην Πρόνοια και το Lebensborn παρατάθηκε, ωστόσο δεν υπήρξαν ιδρύματα του οργανισμού στην Ανατολή. Αντιθέτως, ο επικεφαλής της Υγείας του Ράιχ Conti, έδωσε στην Πρόνοια την άδεια ίδρυσης μαιευτηρίων σε περιοχές ευάλωτες σε βομβιστικές επιθέσεις, για τις πληγείσες από βομβαρδισμούς και τις εγκαταλελειμμένες γυναίκες. Με αυτή την παρέμβαση, το Lebensborn έχασε το μέχρι τότε μονοπώλιό του.

Πολωνία

Το Lebensborn παρέμεινε δραστήριο στην Ανατολή, στους τομείς του «εκγερμανισμού» των αλλοδαπών ορφανών παιδιών από “Warthegau”¹⁵, των οποίων το παρουσιαστικό παρέπεμπε σε βόρεια καταγωγή κι έτσι ικανοποιούσε τα φυλετικά κριτήρια του οργανισμού. Τα παιδιά αυτά εκτοπίζονταν στη Γερμανία παρά τη θέληση των γονέων ή των κηδεμόνων τους. Οι πρώτες ομάδες παιδιών, έφτασαν στη Γερμανία τον Σεπτέμβριο του 1942 και μεταφέρθηκαν στα ιδρύματα “Hochland” και “Pommern”. Αργότερα μεταφέρθηκαν στο ίδρυμα, “Alpenland“ in Oberwies bei Gmunden am Traunsee (Αυστρία), που άνοιξε τον Σεπτέμβριο του 1943. Συνολικά, απήχθησαν 250-300 παιδιά από το “Warthegau” και μεταφέρθηκαν σε ιδρύματα του Lebensborn.

¹⁴ Martin Bormann, αρχηγός του Γερμανικού Καγκελλαρίου και προσωπικός γραμματέας του Hitler.

¹⁵ Warthegau ή αλλιώς Reichsgau Wartheland, ονόμασαν οι Ναζί τη διοικητική περιφέρεια, αποτελούμενη από κατεχόμενα εδάφη της Πολωνικής επικράτειας το 1939. Υπήρχαν κι άλλες τέτοιες διοικητικές περιφέρειες του Ράιχ, εκτός από την Πολωνία και στο Βέλγιο, κατά τη διάρκεια του Β' Π.Π.

Ρουμανία

Στα μέσα του 1941, απήχθησαν 25 παιδιά από το Βανάτο ¹⁶της Ρουμανίας και οδηγήθηκαν στη Γερμανία, από τα οποία πέντε εισήχθησαν σε ιδρύματα του Lebensborn μετά από εξέταση στην οποία υποβλήθηκαν από τον Ebner.

Γιουγκοσλαβία

Μετά την απόπειρα δολοφονίας του Heydrich ¹⁷,το χωριό Lidice ισοπεδώθηκε ολοσχερώς. Όλοι οι άνδρες εκτελέστηκαν και οι γυναίκες μεταφέρθηκαν σε στρατόπεδα συγκέντρωσης. Τα παιδιά μεταφέρθηκαν σε παιδικές κατασκηνώσεις. Δέκα από αυτά τα παιδιά κατατάχθηκαν ως “άξια προς γερμανοποίηση” και τον Αύγουστο το 1942 οδηγήθηκαν στο ίδρυμα “Puschkau” στο “Warthegau” και από εκεί στο ίδρυμα “Alpenland”. Κατά τη διάρκεια του κομματικού πολέμου στη γιουγκοσλαβική Σλοβενία (“Oberkrain” και “Untersteiermark”), ο πληθυσμός της περιοχής είχε την ίδια τύχη με εκείνη των κατοίκων του Lidice. Περίπου 25 από αυτά τα παιδιά πήγαν τον Φεβρουάριο-Μάρτιο του 1943 στο ίδρυμα “Sonnenwiese” *Ηλιόλουστο Λιβάδι*. Από τον Οκτώβριο του 1943 μέχρι τον Μάρτιο του 1944, ήλθαν άλλα οκτώ παιδιά από τη Γιουγκοσλαβία σε αυτό το ίδρυμα.

Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών

Το Lebensborn δεν ασχολήθηκε ποτέ με παιδιά από τις κατεκτημένες περιοχές της Σοβιετικής Ένωσης. Στο Γενικό Κυβερνείο¹⁸, το Lebensborn εγκατέστησε μεν στην Κρακοβία ένα θυγατρικό γραφείο και σχεδίαζε την εγκατάσταση μαιευτηρίων, όμως αυτά τα σχέδια δε

¹⁶ Το Βανάτο ήταν ιστορική γεωγραφική περιοχή, που αποτελούταν από τη σημερινή δυτική Ρουμανία, τη βορειοανατολική Σερβία και τη νοτιοανατολική Ουγγαρία.

¹⁷ Reinhard Heydrich, γνωστός και ως “der Henker” *Ο Δήμιος*, στέλεχος των SS και πρωτοστάτης της “Τελικής Λύσης”

¹⁸ Το Γενικό Κυβερνείο ήταν περιοχή της κεντρικής Πολωνίας, που οι ναζί κατέστησαν “ημιαυτόνομη”, εγκαθιστώντας εκεί πολιτική και στρατιωτική Διοίκηση.

μπόρεσαν αρχικά να πραγματοποιηθούν, λόγω της αντίστασης του Τμήματος Υγείας στην Κρακοβία και τελικά εμποδίστηκαν από την προέλαση του Κόκκινου Στρατού.

Απολογισμός

Με την εισβολή των Συμμάχων τον Ιούνιο του 1944, το Lebensborn ξεκίνησε αρχικά στη Δύση και λίγο αργότερα και στην Ανατολή, να εκκενώνει τα ιδρύματά του. Η απομάκρυνση των περισσότερων μητέρων και παιδιών, είχε ως τελευταίο σταθμό, μετά από μια Οδύσσεια σε πολλά ιδρύματα, το “Hochland” στο Steinhöring. Συνολικά, τα ιδρύματα του Lebensborn προσέφεραν φροντίδα σε πάνω από 90.000 ανθρώπους Τα παιδιά που γεννήθηκαν εκεί ήταν 12.000, το 50-60% αυτών, εκτός γάμου (Lilienthal, σ.229).

2. Κειμενική ανάλυση

Ξεκινώντας τον σχολιασμό της μετάφρασής μου, θέλω αρχικά να κατηγοριοποιήσω το κείμενο μου, με γνώμονα την κειμενική τυπολογία της Reiss (Reiss&Vermeer, 1984). Όπως αρκετοί γερμανοί λειτουργιστές, έτσι και η Reiss, διακρίνει δύο τρόπους κατηγοριοποίησης των κειμένων. Ο πρώτος, είναι ο κειμενικός τύπος, που αφορά την επικοινωνιακή λειτουργία και ο δεύτερος, το κειμενικό είδος, αφορά τα γλωσσικά χαρακτηριστικά και τις συμβάσεις. Στην προκειμένη, όσον αφορά το πρώτο είδος κατηγοριοποίησης, το πρωτότυπο κείμενο είναι καθαρά πληροφοριακό. Αυτό είναι ευνόητο, καθώς το κείμενο είναι ειδικό και συγκεκριμένα νομικό-πολιτικό και δίνει πληροφορίες για έναν συγκεκριμένο οργανισμό με νομική υπόσταση, αναλύοντας λεπτομέρειες του τρόπου και του φάσματος της λειτουργίας του. Σύμφωνα με τον ορισμό της Reiss, η κύρια λειτουργία των πληροφοριακών κειμένων είναι η πληροφόρηση του αναγνώστη σχετικά με αντικείμενα και φαινόμενα του πραγματικού κόσμου. Επομένως, η επιλογή του ύφους και της γλώσσας, βασίζεται στη λειτουργία αυτή. Το ύφος του εν λόγω κειμένου, είναι περιγραφικό, αλλά έντονο, πληροφοριακό, ενέχει παρόλα αυτά μία δόση συνυποδηλωτικότητας και συναισθήματος. Ο συγγραφέας δεν είναι αποστασιοποιημένος από το περιεχόμενο, καθώς πρόκειται για ένα πολύ ευαίσθητο θέμα. Εξαιτίας, λοιπόν, της καθολικότητας που χαρακτηρίζει την τυπολογία των πληροφοριακών κειμένων, η λειτουργία αυτή εφαρμόζεται και στον πολιτισμό-πηγή, αλλά και στον πολιτισμό-στόχο. Έτσι, όπως υπαγορεύει και το συγκεκριμένο κειμενικό είδος, στο μετάφρασμά μου έχω προσπαθήσει να αποδώσω το περιεχόμενο του κειμένου-πηγής με σωστό και ολοκληρωμένο τρόπο, καθοδηγούμενη από τις κυρίαρχες νόρμες της γλώσσας και του πολιτισμού-στόχου. Βέβαια, οι δύο γλώσσες εργασίας, τα γερμανικά και τα ελληνικά, διαθέτουν ελάχιστα κοινά σημεία, όσον αφορά τον τρόπο που σε κάθε γλώσσα εκφράζεται ο εκάστοτε σκοπός του κειμένου. Αυτό, όμως, θα το αναλύσουμε παρακάτω.

Για να ολοκληρώσουμε την ανάλυση του κειμένου-πηγή, πρέπει να αναφέρουμε και τον στόχο του. Σύμφωνα με τη Nord, ο μεταφραστής πρέπει να συγκρίνει το κείμενο-πηγή με τα χαρακτηριστικά του κειμένου-στόχου, προκειμένου να εντοπίσει τα σημεία στα οποία θα διαφέρουν. Αρχικά, πρέπει να λάβουμε υπόψη την επιδιωκόμενη κειμενική λειτουργία, η οποία στην προκειμένη περίπτωση, ταυτίζεται και στα δύο κείμενα. Συγκεκριμένα, εφόσον ο στόχος είναι καθαρά πληροφοριακός, κάνουμε λόγο για αναφορική λειτουργία και τη διατηρούμε στο κείμενο-στόχο. Έπειτα, οι παραλήπτες μας είναι το αναγνωστικό κοινό του εκάστοτε κειμένου. Για το κείμενο πηγή, παραλήπτες είναι το γερμανόφωνο κοινό που ενδέχεται να μελετά τη θεματική της ευγονικής ή του Β'Π.Π. Στο κείμενο-στόχος, το κοινό αυτό θα είναι και πάλι κατά πάσα πιθανότητα ακαδημαϊκού υπόβαθρου, το μόνο που αλλάζει είναι η γλώσσα, καθώς το κείμενο θα απευθύνεται σε ελληνόφωνο κοινό. Ακολουθώντας, σύμφωνα με τη Nord, πρέπει να αναλογιστούμε και τον χρόνο και τρόπο πρόσληψης του κειμένου, αλλά και το μέσο. Όσον αφορά και τα δύο κείμενα, εφόσον το πρωτότυπο υπάρχει δημοσιευμένο στο διαδίκτυο και το μετάφρασμα πρόκειται να δημοσιευθεί, άρα το μέσο είναι και στις δύο περιπτώσεις το

διαδίκτυο, ο χρόνος και ο τρόπος είναι εξαρτημένος από την ίδια αναγνωστική περίσταση του παραλήπτη. Τέλος, πρέπει να λάβουμε υπόψη μας την αιτία. Στο κείμενο-πηγή, η αιτία δημιουργίας πιθανότατα ταυτίζεται με την επιδιωκόμενη κειμενική λειτουργία, δηλαδή την πληροφόρηση. Το κείμενο αποτελεί συλλογή αποσπασμάτων και πληροφοριών από άλλες έρευνες που έχουν διεξαχθεί πάνω στο συγκεκριμένο θέμα, τις συγκεντρώνει και τις συμπληρώνει, πλαισιώνοντας μία πλήρη περιγραφή του προγράμματος αυτού. Το κείμενο-στόχος, δημιουργείται με αφορμή την εκπόνηση της πτυχιακής μου εργασίας, που υπαγορεύει τη μετάφραση ενός ειδικού κειμένου. Κατ' επέκταση εξυπηρετεί την πληροφόρηση του ελληνόφωνου κοινού πάνω στο πρόγραμμα του Lebensborn.

3.1 Μεταφραστικά προβλήματα

Προχωρώντας στην ανάλυση της μεταφραστικής διαδικασίας, οφείλω να κατονομάσω και τα μεταφραστικά προβλήματα που συνάντησα. Όπως διδάσκει η Nord, τα μεταφραστικά προβλήματα μπορούν να εντοπιστούν εκ των προτέρων. Είναι αντικειμενικά, καθώς δεν ταυτίζονται με τις μεταφραστικές δυσκολίες, τις υποκειμενικές δηλαδή δυσκολίες του μεταφραστή, αλλά είναι προβλήματα που παραμένουν πάντα προβλήματα, ακόμα και όταν ένας μεταφραστής έχει μάθει πώς να τα επιλύει γρήγορα και αποτελεσματικά. Η Nord ακολουθεί την εξής κατηγοριοποίηση: πραγματολογικά, πολιτισμικά, γλωσσικά, ιδιάζοντα.

3.1.1 Πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα

Ξεκινώντας την ανάλυση των μεταφραστικών προβλημάτων, θα μελετήσουμε τα πραγματολογικά μεταφραστικά προβλήματα. Τα προβλήματα αυτά, ανακύπτουν από τις διαφορές των περιστάσεων των δύο κειμένων (πηγής και στόχου) και συγκεκριμένα των εξωκειμενικών περιστάσεων, όπως ο πομπός, ο δέκτης, το μέσο, ο χώρος και ο χρόνος (Nord, 2009). Κρίνονται ως τα σημαντικότερα προβλήματα και υπάρχουν σε κάθε μεταφραστική εργασία. Στην προκειμένη περίπτωση, έχουμε τη μεγάλη χρονική απόσταση που χωρίζει τα δύο κείμενα, η οποία συνοδεύεται και από τη διαφορετική περίσταση, δηλαδή αυτή του πολέμου. Το κείμενο πηγή είναι δημοσιευμένο σε ιστοσελίδα αντιφασιστικού χαρακτήρα, χωρίς να προσδιορίζεται η ακριβής ημερομηνία δημοσίευσης και εξιστορεί γεγονότα που αφορούν την Εθνικοσοσιαλιστική Γερμανία του 1940, το Τρίτο Ράιχ. Ο δέκτης δε, είναι το ελληνικό κοινό του 2020, που πιθανότατα είναι εξοικειωμένο με την έννοια του πολέμου, αλλά σίγουρα όχι απόλυτα με τη συγκεκριμένη συνθήκη και τις λεπτές εκφάνσεις του Εθνικοσοσιαλισμού. Για να συγκεκριμενοποιήσω το πρόβλημα αυτό, θα αναφέρω το χαρακτηριστικό παράδειγμα του

Lebensborn. Όχι μόνο ο όρος προέρχεται από μορφή της γερμανικής γλώσσας που, όπως προαναφέραμε, πλέον δε χρησιμοποιείται συχνά (*der Born*), αλλά ο όρος δεν μεταφράζεται στο κείμενο, παρά μόνο στην εισαγωγή του σχολιασμού, για να εξηγηθεί η σημασία της ονομασίας. Το πρόβλημα είναι πως, αν μεταφραζόταν, δηλαδή αν τίτλος του μεταφράσματος ήταν *Η Πηγή της Ζωής*, ίσως το κείμενο να είχε διαφορετική χροιά, καθώς το όνομα αυτό αποδίδει έναν θετικό χρωματισμό στο πρόγραμμα. Στη γερμανική γλώσσα έχει καθιερωθεί πλέον στις συνειδήσεις του αναγνωστικού κοινού η ταύτιση του όρου *Lebensborn* με το συγκεκριμένο πρόγραμμα. Στα ελληνικά ωστόσο δεν υπάρχει αυτή η γνώση και η συγκεκριμένη απόδοση μπορεί να δημιουργήσει παρανοήσεις ή/και να δυσκολέψει την κατανόηση του κειμένου και της πληροφoρίας. Για τον λόγο αυτό επέλεξα να χρησιμοποιήσω τον όρο *Lebensborn* ως δάνειο.

3.1.2 Πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα

Όπως ορίζεται από τη Nord, τα πολιτισμικά μεταφραστικά προβλήματα απορρέουν από τις διαφορές στις νόρμες και τις συμβάσεις που διέπουν τη λεκτική και μη λεκτική συμπεριφορά στους δύο εμπλεκόμενους πολιτισμούς (Nord, 2014). Στο παρόν κείμενο, το οποίο αναλύει τη νομοθεσία γύρω από το πρόγραμμα του *Lebensborn*, υπήρχαν πολλά προβλήματα τέτοιου είδους. Αφενός, το ίδιο το πρόγραμμα του *Lebensborn* αποτελεί πολιτισμική διαφορά πομπού και δέκτη, καθώς ήταν οργανισμός με νομική υπόσταση, του οποίου το έργο, η έκταση και η υπόσταση δε μπορούν να αντιστοιχιστούν με οργανισμό στην Ελλάδα. Ως προέκταση του *Lebensborn*, τα ιδρύματά του και οι ιδιαίτερες ονομασίες τους, οι οποίες συνήθως είχαν συγκεκριμένη σημασία για την εκάστοτε περιοχή- κτίριο, είναι πολιτισμική ιδιαιτερότητα, στοιχεία αρκετά μακρινά από την ελληνική πραγματικότητα, πιθανότατα δύσληπτα για τον έλληνα αναγνώστη (παραδείγματα χάρη: *Schwarzwald*, *Hochland*, *Sonnenwiese*). Στο πρόβλημα αυτό πρέπει να ενταχθούν και τα πολυάριθμα ονόματα γερμανών πολιτικών και στρατιωτικών που αναφέρονται στο κείμενο, καθώς και τα τοπωνύμια, τα οποία σίγουρα δε θα είναι οικεία κατά την ανάγνωση και υπήρξαν ιδιαίτερα δύσκολα να τα διαχειριστώ και να τα εντάξω ομαλά και με ευμορφία στο μετάφρασμά μου. Για να λύσω το πρόβλημα αυτό, ακολούθησα, όπου μου επιτρεπόταν, την τεχνική της αποδεκτής ή καθιερωμένης μετάφρασης (Newmark, 1988), όπως στις περιπτώσεις ονομάτων όπως Βερολίνο, Βρέμη, Βαυαρία, Βιέννη. Όπου συνάντησα ονόματα οργανισμών (π.χ. *RFSS/Κεντρική Υπηρεσία Φυλής*) τα απέδωσα με κατα λέξη μετάφραση, όπως δηλαδή έχουν μεταφραστεί επισήμως, χωρίς να παραβάλλω σε παρένθεση και τη γερμανική ονομασία, καθώς θεώρησα ότι είναι ευρέως γνωστά και εύκολα μπορεί κανείς να τα βρει αν δυνητικά θέλει να τα μελετήσει. Βέβαια, υπήρξαν και περιπτώσεις στις οποίες άφησα το γερμανικό πρωτότυπο σε παρένθεση μαζί με τη μετάφραση, γιατί έκρινα πως δεν είναι τόσο γνωστά και αναγνωρισμένα έτσι ώστε να μπορέσει να τα βρει κανείς από τη μετάφραση (π.χ: εφημερίδα των *SS Λαός και Φυλή / Volk und Rasse*). Συνολικά και

παρατηρώντας το μετάφρασμά μου από απόσταση, αποφάσισα η λύση στο σύνθημα πρόβλημα των πολυάριθμων ονομάτων και τοπωνυμίων, να είναι το δάνειο (Vinay&Dabernnet, 1995). Σίγουρα, η μεταγραφή σαν τεχνική θα εξυπηρετούσε περισσότερο την ευμορφία του κειμένου μου, ωστόσο οφείλω να βοηθήσω τον αναγνώστη-μελετητή της εργασίας μου, διατηρώντας τα ονόματα ως έχουν. Η Μαρκοζάνε, υποστηρίζει πως η τεχνική αυτή, επιτρέπει την «διευκόλυνση των ερευνητών που θα ήθελαν να αναζητήσουν πληροφορίες για αυτά τα πρόσωπα» (Μαρκοζάνε,2017). Η συχνότητα των ονομάτων και η ενδεχόμενη αλλοίωση της ορθογραφίας τους, σε περίπτωση που επέλεγα να τα μεταγράψω, ήταν σε συνδυασμό με τα παραπάνω, οι λόγοι που με οδήγησαν στην επιλογή αυτή. Φυσικά γνωρίζω ότι υπάρχει πλήθος ονομάτων και τοπωνυμίων, τα οποία έχουν εξελληνιστεί (π.χ. Χίτλερ, Νταχάου, Άουσβιτς), όμως, η εν μέρη μεταγραφή, μόνο στα γνωστά τοπωνύμια και ονόματα, θα προκαλούσε σύγχυση στον αναγνώστη και σε καμία περίπτωση δε θα ήθελα το μετάφρασμά μου να χαρακτηρίζεται από ασυνεπείς εφαρμογές μεταφραστικών τεχνικών, καθώς σύμφωνα με τη Nord, ο μεταφραστής οφείλει να επιδείξει συνέπεια προς τον εντολέα, ο οποίος του έχει αναθέσει τη μετάφραση, το χρήστη ή το δέκτη του κειμένου υποδοχής, οι οποίοι ενίοτε ταυτίζονται και, τέλος, στο συντάκτη του κειμένου αφετηρίας (Nord, 1993).

Τέλος, αναφέρεται στο κείμενο μία τελετή βαπτίσματος των παιδιών, που φαίνεται να αποκλίνει πολύ από την παραδοσιακή βάπτισμα με την οποία είναι εξοικειωμένο το ελληνικό κοινό. Αναφέρεται χαρακτηριστικά ο όρος *Namensweihe*, τον οποίο αντιστοίχησα με την ονοματοδοσία, μια τελετή που επιλέγουν άτομα που δεν ασπάζονται τις παραδόσεις του Χριστιανισμού, για να δώσουν επισήμως όνομα στο παιδί τους και να το καλωσορίσουν στον κόσμο. Παρόλο που πρόκειται για μία τελετή που πλέον συμβαίνει στην Ελλάδα, αποτελεί πρωτότυπο όρο, πόσο μάλλον μακρινή διαδικασία και άγνωστη, για εκείνα τα χρόνια. Το πρόβλημα αυτό το έλυσα με την τεχνική του σχολίου/προσθήκη/σημείωση (Newmark,1988).

3.1.3 Γλωσσικά μεταφραστικά προβλήματα

Στην κατηγορία αυτή, θα μιλήσουμε για τα προβλήματα που μπορούν να προκύψουν από δομικές διαφορές στο λεξιλόγιο, τη σύνταξη και τα υπερτεμαχικά στοιχεία των δύο γλωσσών (Nord, 2009). Όπως έχω αναφέρει επανειλημμένως στην παρούσα εργασία, οι γλώσσες που μελετάμε στην προκειμένη μεταφραστική διαδικασία, τα γερμανικά και τα ελληνικά, διαφέρουν σχεδόν εκ διαμέτρου. Ξεκινώντας με μία θεμελιώδη διαφορά, αυτή της σύνταξης, οφείλω να παρατηρήσω ότι η σύνθετη δομή των προτάσεων, η πυκνή χρήση δευτερευουσών και ο μακροσκελής λόγος, αποτέλεσαν πρόβλημα κατά την απόδοση του κειμένου στα ελληνικά. Ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πρόταση: *Die Idee, „Zeugungshelfer“ zur Verfügung zu stellen war ebenso wie der Gedanke,...der gesellschaftlichen Moral vorausgehen sollte.*, την οποία μετέφρασα χρησιμοποιώντας την τεχνική της μετάταξης, η οποία δικαιολογεί κάθε

γραμματική και συντακτική διαφοροποίηση από το πρωτότυπο (Μπακούλα Χ.). Η πρόταση αυτή αποδόθηκε με τη μορφή τριών διαφορετικών προτάσεων στα ελληνικά (*Η ιδέα της παροχής “βοηθών τεκνοποίησης”...για την μεταβολή της κοινωνικής ηθικής.”*). Για να μπορέσει να διατηρηθεί το περιεχόμενο ακέραιο, άλλαξα τη μορφή, όπως και σε πολλές άλλες περιπτώσεις στο κείμενο. Παρόμοια χειρίστηκα και τις περιπτώσεις των σύνθετων ουσιαστικών και ρημάτων. Χαρακτηριστικά αναφέρω ότι στα ουσιαστικά, συνάντησα δύο περιπτώσεις. Αφενός, όρους όπως *Integrationsbarrier*, οι οποίοι δεν μεταφράζονται στα ελληνικά, παρά μόνο περιφραστικά, μέσω της τεχνικής της περιφράσης (Nord,2009). Στην προκειμένη βέβαια, επέλεξα να εφαρμόσω την τεχνική της ισοδυναμίας των Vinay και Darbelnet (Vinay&Darbelnet, 1995), όπου η απόδοση που επέλεξα ήταν πιο ελεύθερη, εξυπηρετώντας τον σκοπό του κειμένου (“εξάλειψη κοινωνικών προκαταλήψεων”). Σε άλλες περιπτώσεις δε, όπως στο παράδειγμα του όρου “*Entbindungsheime*”, ακολούθησα την τεχνική της απλοποίησης (Nord,2009), καθώς στα ελληνικά υπήρχε μονολεκτική δυνατότητα απόδοσης (“μαιευτήρια”). Επι το πλείστον βέβαια, η επικρατέστερη τεχνική που ακολούθησα με τα ουσιαστικά αλλά και με τα ρήματα, ήταν αυτή της περιφράσης (Nord,2009). Συγκεκριμένα, το ουσιαστικό *Verwaltungsapparat* το απέδωσα ως “διοικητικός μηχανισμός”.

Ακόμη ένα πρόβλημα που κατατάσσεται στη συγκεκριμένη κατηγορία, είναι τα ακρωνύμια. Τα ακρωνύμια είναι οι βραχυγραφίες, οι οποίες φωνολογικά αντιμετωπίζονται ως ολοκληρωμένη λέξη σε αντίθεση με τις συντομογραφίες που διαβάσει κανείς το κάθε γράμμα ξεχωριστά. Τα ακρωνύμια σχηματίζονται είτε από τα αρχικά των λέξεων είτε από συνδυασμό των αρχικών γραμμάτων και συλλαβών. Στο συγκεκριμένο κείμενο, συνάντησα πληθώρα. Μερικά χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι τα εξής: *e.V., SS, HSSPF, NSDAP, NSV, τα οποία αναλύονται ως eingetragener Verein, Schutzstaffel, Höhere SS Polizei Führer, Nationalsozialistische Deutsche Arbeiterpartei, Nationalsozialistische Volkswohlfahrt*. Οι τρόποι που επέλεξα να επιλύσω το συγκεκριμένο πρόβλημα, ήταν ποικίλοι. Στην περίπτωση του ακρωνυμίου *e.V.*, επέλεξα την τεχνική της καθιερωμένης μετάφρασης (Newmark,1988), συνδυάζοντας την με την προσθήκη υποσημείωσης-σχολίου (Newmark,1988), για να εξηγήσω ότι πρόκειται για ιδιαιτερότητα της γερμανικής νομικής ορολογίας. Στην ιδιάζουσα περίπτωση του ακρωνυμίου “*SS*”, αποφάσισα να εφαρμόσω την τεχνική του δανείου (Vinay&Darbelnet,1995), καθώς είναι ένας ευρέως αναγνωρισμένος όρος, σήμα κατετεθέν της ναζιστικής ιδιολέκτου και επιπλέον, όπως αναφέρει η Ευσταθία Λ. Μαρκοζάνε στη Διπλωματική Εργασία της για τη μετάφραση των κυρίων ονομάτων στα ελληνικά, η μηδενική μετάφραση θεωρείται πως προσδίδει ένα κύρος στο θεωρητικό κείμενο. Τέλος, σε όλες τις υπόλοιπες περιπτώσεις των ακρωνυμίων που εντάσσονται στην εθνικοσοσιαλιστική ορολογία, τα απέδωσα με την καθιερωμένη τους μετάφραση, που βρήκα μετά από έρευνα σε αντίστοιχα παράλληλα κείμενα.

3.1.4 Ιδιάζοντα μεταφραστικά προβλήματα

Συνεχίζοντας, τα ιδιάζοντα προβλήματα με απασχόλησαν σε μικρότερο βαθμό από τα υπόλοιπα, καθώς το κείμενο μου ήταν κατά κύριο λόγο βατό και ανήκει σε συμβατικό κειμενικό τύπο. Βέβαια, δε μπορεί να αγνοηθεί το γεγονός, ότι όλο το κείμενο είναι πηγή άντλησης πληθώρας εκφράσεων της ναζιστικής ιδιολέκτου. Βρέθηκα αντιμέτωπη με όρους δυσνόητους και ήταν αξιοσημείωτο το λεξιλόγιο που επέλεγε το Εθνικοσοσιαλιστικό Κόμμα για την εκστρατεία του. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι λέξεις και φράσεις, όπως: *Schädlingsbekämpfung*, *erbgesundes Leben*, *gutes Blut*. Η επίλυση στο συγκεκριμένο πρόβλημα, δεν ήταν απλή. Χρειάστηκε να συμβουλευτώ ένα λεξικό, εξειδικευμένο στη Ναζιστική Ιδιόλεκτο (*Vokabular des Nationalsozialismus*, Walter de Gruyter, 2000) για να μπορέσω να αποδώσω πιστά τους όρους. Στα ενδεικτικά παραδείγματα, οι επιλογές που πήρα ήταν οι εξής: “αγώνας εξάλειψης παρασίτων”, “γενετικά υγιής και καθαρόαιμη ζωή”. Στο τελευταίο παράδειγμα, όπως φαίνεται, σύμπτυξα τους δύο όρους *Blut* και *Leben* στην κοινή απόδοση “ζωή” για λόγους ευμορφίας. Στη συνέχεια φυσικά, χρειάστηκε να προσθέσω και υποσημειώσεις, οι οποίες θα κατέυθυναν τον αναγνώστη σχετικά με το τι προσδιοριζόταν, παραδείγματος χάρη, από τον όρο “παράσιτα” και να εξηγήσω ότι ο όρος αναφερόταν συγκεκριμένα στους Εβραίους. Η ναζιστική ιδιόλεκτος ήταν ίσως το πιο ενδιαφέρον μεταφραστικό πρόβλημα που συνάντησα, καθώς αποτέλεσε αφορμή για περαιτέρω αναζήτηση όρων και ιστορικών γεγονότων με τα οποία οι όροι συνδέονται. Καθώς η γερμανική είναι μία πολύπλοκη γλώσσα με πολλές ιδιαίτερες, λεπτές σημασίες και νοήματα, δεν ήταν πάντοτε εύκολη η απόδοση των μεταφορών και των σχημάτων λόγου που συνάντησα κατά τη μετάφραση του πρωτοτύπου. Ένα τέτοιο παράδειγμα, είναι φερ’ ειπείν η περίπτωση της πρότασης του κειμένου-πηγή: *dass die SS hier nur die Vorreiterrolle einer Politik übernahm*. Στη συγκεκριμένη πρόταση, η λέξη *Vorreiterrolle*, θα μπορούσε να αποδοθεί μόνο περιφραστικά, αλλά επειδή έκρινα πως είχε μία πιο συνυποδηλωτική χροιά, επέλεξα να την αποδώσω ως “κορυφή του παγόβουνου”, χρησιμοποιώντας την τεχνική του πολιτισμικού ισοδύναμου (Newmark, 1988) αποδίδοντας έτσι το νόημα της πρότασης, αλλάζοντας όμως τη μορφή και τον τρόπο έκφρασης.

Στα προβλήματα αυτά, εντάσσεται και το ζήτημα της διαγραφής. “Για την Baker (1992: 40-42), η τεχνική του αποκλεισμού ορισμένων πληροφοριών του αυθεντικού κειμένου αποτελεί έσχατη λύση ανάγκης. Με δεδομένο ότι πρόκειται για μια αμφιλεγόμενη τεχνική, χρησιμοποιήθηκε σε περιορισμένο βαθμό και αφορούσε λέξεις με αμελητέο σημασιολογικό φορτίο. Η παράλειψή τους κρίθηκε σκόπιμη, προκειμένου να αποφευχθούν περιττές πληροφορίες που θα ήταν σε βάρος της ενότητας και της νοηματικής αλληλουχίας του κειμένου-πηγή. Ως εκ τούτου, η συγκεκριμένη τεχνική συνετέλεσε στη δημιουργία ενός φυσικού και συνεκτικού κειμένου-πηγή, καθώς και στη διατήρηση της προσοχής του αναγνώστη.” (Χ. Μπακούλα 2011,7). Στο κείμενο-πηγή συνάντησα αρκετές δυσκολίες στη σύνταξη και σε μία από αυτές έκρινα αναγκαία την εφαρμογή της συγκεκριμένης τεχνικής. Συγκεκριμένα, στην

πρόταση: *Abgesehen von den Kirchen...da sie der Ideologie der NSDAP widerspreche.*” υπάρχει μια παρενθετική πρόταση “-dessen Ansichten...wurden-, την οποία έκρινα ως νοηματικά περιττή, αλλά και ως προβληματική για τη συνοχή του κειμένου μου, αν τη μετέφραζα. Επομένως, παραβλέποντας αυτή τη μικρή παρεμβολή διατήρησα τη συνοχή και την περιεκτικότητα του ήδη μακροπερίοδου λόγου.

3. Επίλογος

Ολοκληρώνοντας και τον σχολιασμό της παρούσας εργασίας, έχω μελετήσει αρκετές διπλωματικές πάνω στη θεωρία της μετάφρασης και σε συνδιασμό με τα βιβλία των καθηγητών μου και τις πολυάριθμες ώρες διαλέξεων και πρακτικής πάνω στη μεταφραστική διαδικασία, είμαι πλήρως κατατοπισμένη σχετικά με τη σημασία των μεταφραστικών τεχνικών, της σωστής κατάρτισης ενός μεταφραστή και της αξίας της προ-μεταφραστικής φάσης. Η παρούσα εργασία δοκίμασε τις γνώσεις μου και με βοήθησε να εκτιμήσω την αξία των μεταφραστικών σχολίων, καθώς έτσι ο μεταφραστής μπορεί να επικοινωνήσει στον αναγνώστη την πολυπλοκότητα του έργου του και να εξηγήσει τη διαφορά της μεταφραστικής ικανότητας με τη γλωσσομάθεια. Καταλήγω στο συμπέρασμα πως η μετάφραση είναι μία διαδικασία που περνά από πολυάριθμες διασταθμίσεις, προτού καταλήξει να είναι αυτό που ο αναγνώστης απολαμβάνει, ενώ ο ίδιος ο μεταφραστής καλείται πολλές φορές να επιδείξει αντικειμενικότητα και ψυχραιμία, ιδίως όταν πρόκειται για κείμενα-πηγή ακραίων ιδεολογικών θέσεων ή ενεργειών, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση. Τέλος, η επιμέλεια στη μελέτη και η δίψα για εύρεση του σωστού, είναι αρετές και ταλέντα με τα οποία ο μεταφραστής πρέπει να είναι εφοδιασμένος, προκειμένου να υπηρετήσει αξιοπρεπώς την τέχνη, την επιστήμη του.

Βιβλιογραφία

- Nord, C. (2014). Η ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ως στοχευμένη δραστηριότητα-Εισαγωγή στις λειτουργικές προσεγγίσεις. Αθήνα: Διάυλος.
- Reiss, K, Vermeer, H. J. (2014) Towards a General Theory of Translational Action. London: Routledge.
- Baker M. (1992). In other words: A coursebook on translation. London/New York: Routledge.
- Vinay, J.P. & Darbelnet, J. (1995) Comparative Stylistics of French and English. A methodology for Translation. Amsterdam: Benjamins.

Λεξικά

- Cornelia Schmitz-Berning (2000) Vokabular des Nationalsozialismus. Berlin, de Gruyter.
- Müller, M. and Krome, S., (2010). Die Deutsche Rechtschreibung. Berlin: Cornelsen Verl.
- Dr. Wolfgang Schindler (2008). Pons Großwörterbuch. Ernst Klett Sprachen GmbH, Stuttgart 2008.
- ΜΠΑΜΠΙΝΙΩΤΗΣ, Γ. (1998). Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.

Ιστογραφία

- Μπακούλα Χ. (2011). «Μετατοπίσεις κατά τη μετάφραση ιταλικών μορφολογικών δομών στην ελληνική. Retrieved from: http://niobe.frl.auth.gr/5th_trad_congress/proceedings/Bakoula.pdf

- Ευσταθία Μαρκοζάνε (2017). Η μετάφραση των κύριων ονομάτων στα ελληνικά - Μελέτη περίπτωσης: οι εκδόσεις του ΔΠΜΣ (2001-2016). Retrieved from: <https://pergamos.lib.uoa.gr/uoa/dl/frontend/file/lib/default/data/2073313/theFile>
- Αναστασία Παριανού (2007). Η ανάγκη της λειτουργικής προσέγγισης στη μετάφραση ειδικών κειμένων. Retrieved from: https://docplayer.gr/836499-30-i-anagki-tis-leitoyrgikis-proseggisis-sti-metafrasi-eidikon-keimenon-the-need-for-a-functional-approach-in-lsp-translation.html?fbclid=IwAR2Y6EURCNq_Ig4d50ZOuJhShXqPuvrC80h9ogrSTBmrwC1OKBq6Ffgp8YA
- Deutsches Ehrenamt. 2021. Eingetragener Verein | DEUTSCHES EHRENAMT. Retrieved from: <https://deutsches-ehrenamt.de/verein-gruenden/eingetragener-verein/>
- Encyclopedia Britannica. 2021. Freikorps | German Paramilitary Units. Retrieved from: <https://www.britannica.com/topic/Freikorps>
- (www.dw.com), D., 2021. 100 Χρόνια Από Τη Δημοκρατία Της Βαϊμάρης | DW | 06.02.2019. [o DW.COM. Retrieved from: <https://www.dw.com/el/100-%CF%87%CF%81%CF%8C%CE%BD%CE%B9%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B7%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B2%CE%B1%CF%8A%CE%BC%CE%AC%CF%81%CE%B7%CF%82/a-47372717>
- Encyclopedia.usmmm.org. 2021. Beer Hall Putsch (Munich Putsch). Retrieved from: <https://encyclopedia.usmmm.org/content/en/article/beer-hall-putsch-munich-putsch>
- Historisches-lexikon-bayerns.de. 2021. *Neueste Artikel – Historisches Lexikon Bayerns*. Retrieved from: <https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Hauptseite>
- Historisches-lexikon-bayerns.de. 2021. Schutzstaffel (SS), 1925-1945 – Historisches Lexikon Bayerns. Retrieved from: https://www.historisches-lexikon-bayerns.de/Lexikon/Artikel_44600
- Schoolshistory.org.uk. 2021. Führerprinzip | Schoolshistory.Org.Uk. Retrieved from: <https://schoolshistory.org.uk/topics/european-history/nazi-germany/fuhrerprinzip>

- HISTORY. 2021. Blitzkrieg. Retrieved from: <https://www.history.com/topics/world-war-ii/blitzkrieg>
- Encyclopedia Britannica. 2021. Reinhard Heydrich | Life & Assassination. Retrieved from: <https://www.britannica.com/biography/Reinhard-Heydrich>
- Museum, S., 2021. *Gerade Auf Lemo Gesehen: Lemo Kapitel: NS-Regime*.Dhm.de. Retrieved from: <https://www.dhm.de/lemo/kapitel/ns-regime/ns-organisationen/volkswohlfahrt.html>
- Der Lebensborn e.V. (2010). Retrieved from: <http://www.nadeshda.org/archiv/antifa/lebowo.pdf>